

Міністерство ОСВІТИ І НАУКИ України
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ДМИТРА МОТОРНОГО

Факультет економіки та бізнесу
Кафедра «Економіки і бізнесу»
(назва кафедри)

Освітньо-професійна програма «Туризм»
Галузь знань 24 Сфера обслуговування
Спеціальність 242 Туризм
Спеціалізація (за наявності) _____

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Лариса БОЛТЯНСЬКА
(підпис) (ім'я та прізвище)

« 20 » лютого 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему «Напрями розвитку сільського зеленого туризму
у Мелітопольському регіоні»

Здобувач вищої освіти:
(підпис)

_____ (ім'я та прізвище здобувача)

Олександр ОВЕСКОВ

Керівник:
(підпис)

_____ д.е.н., професор Ірина КОЛОКОЛЬЧИКОВА
(учене звання, науковий ступінь, ім'я та прізвище)

Запоріжжя, 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО – МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	7
1.1 Теоретичні аспекти зеленого туризму в Україні	7
1.2 Сучасні тенденції розвитку сільського зеленого туризму Запорізького краю	15
1.3 Методичні підходи дослідження туристичних продуктів зеленого туризму	20
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ МЕЛІТОПОЛЬЩИНИ	30
2.1. Природно – економічний потенціал Запорізького краю та Мелітопольщини	30
2.2. Кон’юнктура туристичних послуг Запорізької області	34
2.3 Туристично-економічні складові розвитку сільського зеленого туризму в сільських територіях Запорізької області	40
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В МЕЛІТОПОЛЬСЬКОМУ РЕГІОНІ.....	53
3.1 Стратегічні напрями розвитку сільського зеленого туризму в Мелітопольському регіоні.....	53
3.2 Розробка сільського зеленого туру вихідного дня у Мелітопольському районі.....	62
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	79
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

Туризм - сучасний сегмент економіки, що має значення як соціально-економічний фактор і пов'язаний із наданням різноманітних туристичних послуг, які відповідають потребам клієнтів туристичного ринку. У сучасних умовах розвитку економіки України структура туристичної галузі зазнає змін, враховуючи розвиток перспективних форм туризму, зокрема сільського зеленого туризму. Це специфічний вид відпочинку у сільських районах, який має широкі можливості для використання природних, матеріальних та культурних ресурсів окремих регіонів. Значення туристичної галузі в останні десятиліття значно зросло, оскільки туризм перетворився не лише на форму відпочинку, а й на важливе джерело доходів для регіональних бюджетів. Для багатьох країн туризм є одним з пріоритетних напрямів національної економіки. Із зростанням індустрії туризму з'явилися нові форми туристичної діяльності, серед яких особливе місце займає сільський зелений туризм - перспективна галузь, що вирішує багато проблем сільського розвитку.

Сільський зелений туризм стає одним із ключових напрямків розвитку сільських районів та способом підвищення життєвого рівня місцевого населення. Варто відзначити, що для України це нова сфера в туристичній індустрії, яка має великий потенціал у розвитку сільських територій і поповненні місцевих бюджетів. У сучасних умовах росту туристичного ринку сільський зелений туризм набирає все більшої популярності. Це один з аспектів сталого розвитку туристичної галузі, спрямований на збереження природних та культурно-історичних цінностей України, підтримку міжетнічної толерантності і стимулювання активної участі у вирішенні фінансових проблем, безробіття та подолання сезонних коливань туристичного попиту через сприятливий клімат. Наукові дослідження та практичний досвід показують, що швидкий розвиток зеленого туризму може стати каталізатором економічної перебудови, забезпечити демографічну

стабільність і вирішити актуальні соціально-економічні проблеми у сільських районах.

Зелений туризм є перспективним напрямком, обумовленим унікальним економіко-географічним розташуванням Мелітопольського регіону. Природні курортні та рекреаційні зони становлять майже 15% області, що сприяє розвитку зеленого туризму. Сільський зелений туризм може мати позитивний вплив на відродження, збереження та розвиток місцевих народних традицій, галузей промисловості, пам'яток історико-культурної спадщини, а також розширює можливості для реалізації продукції підсобного господарства місцевих мешканців.

Сільський зелений туризм може стати важливим інструментом для розвитку сільських регіонів, сприяючи розвитку місцевої економіки, підтримці сільських громад та збереженню культурно-історичної спадщини.

Урбанізація та інтенсивний туризм можуть мати негативний вплив на навколишнє середовище та місцеві спільноти. Зелений туризм спрямований на розвиток сталого туризму, який забезпечує збалансований розвиток туризму та збереження природних ресурсів.

Розвиток сільського зеленого туризму вимагає створення економічних та організаційних передумов, залучення місцевої влади до поширення цього напрямку та ефективного використання наявного житлового фонду. Активне розбудовування сільського зеленого туризму сприятиме не лише вирішенню проблем, що стоять перед сільськими територіями, але й створенню конкурентоспроможного туристичного продукту з урахуванням місцевих особливостей, що сприятиме ефективному розвитку рекреаційної індустрії регіонів.

Результатом розвитку сільського зеленого туризму стане покращення благоустрою сільських садиб, вулиць та сіл, підвищення рівня стимулів для

розвитку соціальної інфраструктури, а також підвищення культурного та освітнього рівня сільського населення.

Метою роботи є виявлення особливостей, тенденцій та перспектив розвитку сільського зеленого туризму у Мелітопольському регіоні.

Відповідно до мети поставили такі **завдання**:

- Описати сутність та зміст сільського зеленого туризму.
- Проаналізувати передумови та чинники, які сприяють розвитку сільського зеленого туризму.
- Оцінити туристично-рекреаційний потенціал регіону.
- Провести аналіз туристичної діяльності та розвитку сільського зеленого туризму в Запорізькій області та Мелітопольському районі.
- Розробити програму сільського зеленого туру на вихідний день по Мелітопольському району.

Об'єкт дослідження: сільський зелений туризм в Україні та процеси розвитку сільського зеленого туризму в регіоні.

Предмет дослідження: теоретичні аспекти, тенденції та проблеми розвитку сільського зеленого туризму в регіоні.

Методи дослідження. Абстрактно-логічний, узагальнення та систематизації, табличний, порівняння, узагальнення, морфологічного аналізу, системного аналізу, критичного аналізу.

У своїх дослідженнях проблему розвитку сільського зеленого туризму розглядали такі вчені, як Антонов О. І., Габа М. І., Демко В. С., Кучай О. В., Марченко О. А., Мезенцева І. В., Нестеренко О.О., Печенюк А. П., Рихлицька Х.М., Россоха В., Плотніков М., Самко О. О., Смирнов І. Г., Степанов В. Ю., Тищук І. В., Язіна В. А. та ін.

Проте багато аспектів залишаються невирішеними, обговорюваними і потребують постійного вивчення, зокрема розгляду аспектів розвитку туризму, що створює актуальність теми даної кваліфікаційної роботи.

Інформаційним забезпеченням дослідження стали нормативно-законодавчі акти України, офіційні матеріали, публікації та статистичні данні міжнародних організацій, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних учених, результати власних досліджень автора.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, має три розділи, які поділені на підрозділи, висновок, список використаних джерел (з 72 найменувань). Кваліфікаційну роботу викладено на 90 аркушах комп'ютерного набору.

Рівень вирішення проблеми в дослідженні та практичне значення отриманих результатів полягає у тому, щоб надати можливість органам виконавчої влади у галузі туризму та місцевого самоврядування підвищити ефективність механізмів розвитку підприємницького сектору та розвитку соціальної інфраструктури сільського зеленого туризму в Україні. Результати дослідження мають практичне застосування в діяльності туристичних підприємств України. Рекомендації, які були висунуті у дослідженні, становлять основу для розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО – МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

1.1 Теоретичні аспекти зеленого туризму в Україні

Одним із актуальних напрямів розвитку сільського господарства в умовах удосконалення ринкових відносин в Україні може стати зелений туризм. У більшості країн світу його розглядають як невід'ємну складову програми комплексного соціально-економічного розвитку села, оскільки він дає змогу вирішувати проблеми безробіття, поповнення місцевого бюджету, збуту сільськогосподарської продукції, становленню інфраструктури тощо.

Поняття зеленого туризму виникло внаслідок видової диференціації туристичної діяльності в умовах високої конкуренції та пошуку нових ніш/сегментів ринку, хоча деякі автори ототожнюють його з сільським туризмом [36]. Фактично зелений туризм постав як альтернатива класичному курортному відпочинку

У Законі України «Про туризм» наведено перелік видів туризму, серед яких виділено екологічний (зелений) і сільський, а серед пріоритетних напрямків державної туристичної політики зазначено розвиток в'їзного та внутрішнього туризму, сільського, екологічного (зеленого) туризму [50].

Як альтернатива масовим видам туризму, із інтенсивним потоком туристів, їх скупченням у популярних регіонах, активно розвивається сільський туризм, відпочинок у сільській місцевості. Особливостями рекреаційної діяльності у сільській місцевості є свідомий вибір споживачів саме такого виду рекреації, а рівень туристичної інфраструктури буде відрізнятися від комфортабельних готелів, проте важливим є транспортна доступність, привабливі ландшафти, необхідний рівень та якість послуг з організації проживання, харчування та послуг з організації дозвілля [10].

Розвиток сільського зеленого туризму (СЗТ) у кожній області України має свою специфіку, зумовлену комплексним впливом розмаїтих чинників - історичних, географічних, етнографічних, культурних, економічних, соціальних та інших, має свої переваги та недоліки. Забезпечення ефективного становлення СЗТ на регіональному рівні - це фундаментальна основа його комплексного динамічного розвитку на загальнодержавному.

Основними причинами, які підштовхують до вибору рекреації на сільських територіях, Н. Є. Кудла вбачає такі:

- надзвичайний динамізм міських жителів: велике скупчення людей, шум, інтенсивність праці, стреси, проживання у багатоквартирних будинках з мінімальними площами зелених зон;
- форма організації праці: переважає інтелектуальна праця, гіподинамія;
- чинники навколишнього середовища великих міст: загазоване повітря, порушення сну тощо [29].

Стратегічне планування в туризмі повинно здійснюватися у діапазоні від національного та регіонального до локального так, щоб кожен рівень фокусувався на різному ступені деталізації та опрацювання планових рішень, а також враховував певну специфіку його функціонування.

Поняття зеленого туризму в Україні відображає основні ідеї та концепції туризму, спрямовані на збереження природи, екологічну сталість та розвиток сільських територій. Це є важливою складовою сучасної туристичної галузі та має ряд характерних рис (табл 1.1.1).

Таблиця 1.1.1

Особливі риси розвитку зеленого туризму в Україні [29]

Назва риси	Опис
Сприяння природозбереженню	Зелений туризм в Україні враховує та дбає про природні ресурси, діяльність туристів має мінімізувати негативний вплив на природу, зберігати біорізноманіття та підтримувати екосистеми.
Локальна взаємодія та культурний обмін	Зелений туризм підтримує локальну спільноту та культурний обмін. Він залучає туристів до взаємодії з місцевими жителями, сприяє підтримці традицій та

	мистецтва та сприяє збереженню культурної спадщини.
Сільський розвиток	Зелений туризм допомагає в розвитку сільських територій. Він створює нові можливості для місцевих жителів, такі як робочі місця в галузі готельно-ресторанного бізнесу, розвиток сільських і рільничих господарств, а також туристичної інфраструктури.
Екологічна освіта	Зелений туризм може включати елементи екологічної освіти для туристів, спонукати їх дізнаватися більше про природу та екологічні проблеми.
Активні види відпочинку	Зелений туризм в Україні нерідко включає активні види відпочинку, такі як велоспорт, піший туризм, водні види спорту тощо, що сприяє здоровому способу життя і фізичній активності туристів.
Сталість і відповідальність	Зелений туризм наголошує на відповідальному споживанні та сталому розвитку. Туристи та господарі готелів зобов'язані дотримуватися екологічних та етичних принципів.

Ці аспекти визначають зелений туризм в Україні як форму туризму, яка сприяє збереженню природи, розвитку сільських регіонів та збагаченню культурного спадку. Поєднуючи природний красивий ландшафт України та багату культурну спадщину, зелений туризм стає важливим інструментом для сталого розвитку та відпочинку.

Сільський туристичний продукт - це форма туристичного продукту, що спеціалізується на привабливостях та можливостях, які сільські регіони можуть запропонувати туристам. Сільський туризм часто включає в себе природні та культурні атракції сільських областей та сел, включаючи сільську природу, традиції, місцеву кухню та житлові можливості. Він надає туристам можливість відкрити для себе сільське життя, зануритися в місцеву культуру та спробувати різноманітні активності, такі як екскурсії, риболовля, велоспорт, сільськогосподарські заняття тощо.

Сільський туристичний продукт складається з наступних елементів: умебльовані кімнати або апартаменти, гостьові будинки, котеджі; сімейні ресторани, таверни, кафе; спорт та відпочинок: коні, велосипеди; майстерні,

кулінарні курси, місцеві танці; сільськогосподарські продукти: сир, вино, мед та ін.; продаж традиційних продуктів та сувенірів; відпочинок на природі; - тренінги по збереженню природи [1].

Основними принципами сільського зеленого туризму є:

– діалектичний – дозволяє обґрунтувати взаємодію різноманітних факторів сільського зеленого туризму, як причинно-наслідкові відносини й зв'язки, які відображають реальну дійсність;

– системний – передбачає розгляд сільського туризму як систему яка має певну структуру, взаємозв'язок і відносини різних елементів;

– історичний – сільський зелений туризм розглядається як напрямок рекреаційної діяльності, що розвивається в конкретних історичних умовах;

– пізнавальний – цей принцип сільський туризм пов'язаний із загальнопізнавальною теорією пізнання, загальною методологічною базою для багатьох наук [3].

Особливість та значна перевага сільського зеленого туризму полягає в тому, що він не потребує великих капіталовкладень, оскільки передбачає використання наявної інфраструктури сільських населених пунктів, помешкань сільських господарів, що сприяє соціально-економічному розвитку села, відродженню й поширенню українських народних традицій та культури [2].

На думку А. Ю. Гоцелюка, нині в Україні існує три різновиди сільського зеленого туризму, а саме: агротуризм, екотуризм і відпочинковий туризм. Головною фігурою в забезпеченні функціонування зазначених видів туризму виступає сільська родина, яка надає житло, забезпечує харчування і знайомить із сільською місцевістю. Агротуризм – вид сільського зеленого туризму, як пізнавального, так і відпочинкового характеру, пов'язаний із використанням підсобних господарств населення або земель сільськогосподарських підприємств, які тимчасово не використовуються в аграрній сфері. Екотуризм – науковопізнавальний вид сільського зеленого туризму, переважно в сільській місцевості, розташованих у межах території національних парків,

заповідних зон, природних парків, де передбачено обмеження щодо навантаження на територію та регламентовано види розважального відпочинку. Відпочинковий туризм – вид сільського зеленого туризму, базою розвитку якого є капітальний житловий фонд на садибах господарів та наявні природні, рекреаційні, історико-архітектурні й інші надбання місцевості [14].

На думку В. В. Паппа, поняття «сільський зелений туризм» близьке за змістом до поняття «екологічний туризм». Але між ними є різниця, тому що, по-перше, об'єктом екотуризму виступає дика природа (первинні, не порушені діяльністю людини ландшафти), а об'єктом зеленого туризму є вторинні ландшафти, тобто змінені в процесі господарської діяльності людини. По-друге, готельно-пізнавальний вид туризму зосереджений на сільських територіях, передбачає заняття різними формами активної і більшою мірою пасивної рекреації, без заподіяння шкоди природному навколишньому середовищу і не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти їхні потреби [45].

Отже, сільський зелений туризм має значний потенціал для розвитку в Україні, а правильна стратегія може сприяти збалансованому використанню природних та культурних ресурсів для розвитку туристичної галузі в сільських областях.

Екологічна сталість (або сталість в екологічному вимірі) в контексті зеленого туризму в Україні означає здатність розвитку туристичної галузі до забезпечення та збереження екосистем, природи та культурного спадку в довгостроковій перспективі. Це важливий аспект сучасного туризму, оскільки підтримка екологічної сталості впливає на збереження природи, якість оточуючого середовища та добробут місцевих спільнот.

Забезпечення екологічної сталості у зеленому туризмі в Україні важливо не лише для збереження природи та здоров'я екосистем, але і для забезпечення тривалого розвитку туристичної галузі в країні. Вона сприяє привабливості України для туристів, які цінують природу та різноманітність культурного

спадку, і сприяє позитивному впливу туризму на місцеву економіку та спільноти.

Соціальний вплив зеленого туризму в Україні відіграє важливу роль у розвитку сільських територій, взаємодії між туристами та місцевими жителями та сприяє збереженню та збагаченню культурного спадку. Основні аспекти соціального впливу включають наступне [54].

1. Створення робочих місць: Зелений туризм у сільських районах України створює нові робочі місця, особливо в сферах готельно-ресторанного бізнесу, розваг та сільського господарства. Це може полегшити проблему безробіття та зменшити міграцію молоді в пошуках роботи у містах.

2. Підтримка місцевих підприємств: Зелений туризм підтримує місцевих підприємців, такі як власники малих готелів, ресторанів, ремісників та фермерів, які надають послуги для туристів. Це може сприяти розвитку сільської економіки.

3. Культурний обмін: Зелений туризм збільшує культурний обмін між туристами та місцевими жителями. Туристи надають можливість місцевим жителям поділитися своєю культурною спадщиною та традиціями, що сприяє збереженню культурного різноманіття.

4. Розвиток інфраструктури: Розвиток зеленого туризму вимагає покращення інфраструктури сільських територій, включаючи дороги, водопостачання, електроенергію та інші комунікації. Це може полегшити життя місцевих жителів.

5. Участь спільноти: Зелений туризм може залучати місцеві спільноти до розвитку і вдосконалення туристичних послуг. Місцеві жителі можуть стати гідями, вчителями, артистами і таким чином збагачувати туристичний досвід.

6. Збереження традицій і місцевої ідентичності: Зелений туризм сприяє збереженню традицій, мов та місцевої ідентичності. Він стимулює інтерес до культурних цінностей і спадщини.

7. Сприяння соціальному розвитку: Зелений туризм може сприяти соціальному розвитку спільнот, зокрема через впровадження проектів з підтримки освіти, охорони здоров'я та соціальних ініціатив [54].

Соціальний вплив зеленого туризму в Україні сприяє зростанню якості життя місцевих жителів, розвитку сільських територій та позитивному взаємодії між туристами та місцевими громадами. Це сприяє сталому розвитку та підтримці сільських регіонів в Україні.

Правова база в контексті зеленого туризму в Україні охоплює закони, нормативні акти та правила, які регулюють цей вид туризму. Забезпечення правового регулювання для зеленого туризму важливо для забезпечення сталого розвитку та збереження природи та культурного спадку.

Забезпечує правову основу для розвитку зеленого туризму в Україні та забезпечує захист природи, культурного спадку та інтересів місцевих громад. Важливо, щоб ця законодавча база була узгоджена зі стандартами сталого розвитку та прозорими механізмами контролю і виконання, щоб забезпечити сталість та екологічну сталість зеленого туризму.

Тенденції розвитку зеленого туризму в Україні включають ряд ключових напрямів і факторів, які визначають майбутні можливості та виклики для цієї галузі. Ось деякі із них:

- зростання попиту на сталі та екологічно чистий відпочинок. Світовий тренд до збереження природи та сталого розвитку сприяє збільшенню попиту на зелений туризм. Туристи шукають способи відпочинку, які не мають негативного впливу на навколишнє середовище та дозволяють їм насолоджуватися природними красами.

- розвиток інфраструктури для зеленого туризму. Зростає інвестиційний інтерес до розвитку інфраструктури для зеленого туризму, включаючи готелі, ресторани, туристичні маршрути та інші послуги. Це створює нові можливості для туристичних підприємств та місцевих підприємців.

- розвиток цифрових технологій. Використання цифрових технологій, таких як мобільні додатки, онлайн-бронювання та соціальні медіа, сприяє

покращенню доступності та привабливості зеленого туризму. Туристи можуть швидше знаходити інформацію та планувати свої подорожі.

- спеціалізовані форми зеленого туризму. Зелений туризм у формі відпочинку в еко-садибах, агротуризму, велосипедних турів, екотурів та інших спеціалізованих видів стає все популярнішим.

- охорона біорізноманіття та екологічні проекти. Проекти, спрямовані на збереження біорізноманіття та охорону природи, стають важливими частиною зеленого туризму в Україні.

- екологічні стандарти та сертифікація. Зросла увага до екологічних стандартів і сертифікації готелів та інших туристичних об'єктів, що підвищує якість та надійність зеленого туризму.

- іноземні інвестиції та співпраця з міжнародними організаціями. Іноземні інвестиції та співпраця з міжнародними організаціями можуть сприяти розвитку зеленого туризму в Україні, забезпечуючи фінансову підтримку та технічну допомогу.

- туризм під час екологічних та культурних заходів. Зелений туризм може стати важливим компонентом екологічних та культурних заходів, таких як фестивалі, виставки та конференції [8].

Ці тенденції вказують на рост і потенціал зеленого туризму в Україні і створюють можливості для розвитку галузі та покращення сталості регіональних громад. Однак важливо при цьому не забувати про збереження природи та культурного спадку та дотримання принципів сталого розвитку.

Зелений туризм в Україні зустрічається з рядом проблем і викликів, які можуть обмежувати його розвиток і впливати на сталість цього виду туризму. Ось деякі з найважливіших проблем і викликів:

1. Недостатній розвиток інфраструктури: Багато сільських територій України не мають необхідної інфраструктури для прийому туристів, включаючи готелі, ресторани, транспортні мережі та інші зручності.

2. Екологічні питання: Збільшення туристичного потоку може призвести до негативного впливу на природу, зокрема на забруднення, дефорестацію та знищення екосистем.

3. Сезонність: Більшість зелених туристичних об'єктів мають сезонний характер, що може призвести до відносно низької використовуваності та великого навантаження в певний період часу.

4. Соціальний вплив: Збільшення туристичного потоку може мати вплив на місцеві спільноти, включаючи зміни в соціальній і економічній сферах, а також культурному взаємодії.

5. Правові аспекти: Питання, пов'язані з правовими стандартами, регулюванням та власністю на туристичні об'єкти, можуть бути нечіткими та призводити до конфліктів.

6. Економічна недостатність: Багато маленьких та сільських громад не мають необхідних фінансових ресурсів для розвитку зеленого туризму.

7. Конкуренція з іншими регіонами: Україна конкурує з іншими країнами за туристичний потік, і важко залучити туристів з-за кордону, коли конкуренція велика.

8. Низька якість послуг та стандарти: Деякі туристичні об'єкти можуть не відповідати високим стандартам якості та зручностей, що може впливати на задоволеність туристів.

Для подолання цих проблем і викликів необхідна співпраця між владними органами, місцевими громадами, громадськими організаціями та туристичними підприємцями. Створення сталої та екологічно відповідальної системи зеленого туризму може допомогти зберегти природу, підвищити якість послуг та сприяти розвитку сільських територій в Україні.

1.2 Сучасні тенденції розвитку сільського зеленого туризму Запорізького краю

Запорізький край розташований на південному сході України і має ряд географічних та природних особливостей. Знаходиться в басейні річки Дніпро, і ця річка є важливим природним об'єктом регіону. Регіон має різноманітні природні ландшафти, включаючи степи, ліси, водні ресурси та прибережні райони Азовського моря. Розташовані декілька природно-заповідних об'єктів та парків, які зберігають природну різноманітність регіону.

Культурна спадщина Запорізької області є невід'ємною частиною культурного надбання України. Її збереження і примноження є пріоритетним напрямом діяльності обласної державної адміністрації у сфері культури. У Запорізькій області на державному обліку перебуває 8315 пам'яток, з них 6563 – пам'ятки археології, 1700 – історії, 32 – монументального мистецтва, 20 – науки і техніки. 12 об'єктів культурної спадщини регіону (3 пам'ятки історії і 9 – археології) занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України національного значення [51]. Це надзвичайні пам'ятки світового значення – залишки давніх стоянок, поселення, городища, поховальні комплекси, кургани, ґрунтові могильники Канат-Могила та Поповські могили у Бердянському районі; Куляб-Могила у Михайлівському, Солоха та Мамай-гора у Кам'янсько-Дніпровському, Цимбалові могили у Великобілозерському районах, а також археологічний комплекс пам'яток «Ліса Гора» у Василівському районі та 3 пам'ятки історії (включаючи Дніпрогес). Також функціонує 3 заповідники: Національний заповідник «Хортиця», державний історико-археологічний музей-заповідник «Кам'яна Могила» (м. Мелітополь), історико-архітектурний музей-заповідник «Садиба Попова» (м. Василівка).

Регіон має розгалужену культурну спадщину, яка включає в себе козацькі традиції, народне мистецтво, музеї та історичні пам'ятки. Регіон був центром козацького руху, і козацька спадщина є важливою частиною культурної і історичної ідентичності. В краї є численні історичні архітектурні пам'ятки, включаючи церкви, замки та палаці.

У межах Запорізького Приазов'я сформовано три курорти: «Бердянськ», «Кирилівка» та «Приморськ». Одночасно тут склалися і рекреаційні угіддя

стихійного тривалого і короткочасного відпочинку локального та регіонального значення (Новопетрівські і Луначарські – Бердянського адміністративного району; Орловські – Приморського району; Радивонівські – Якимівського району; Чкалівські, Ботієвські і Степанівські – Приазовського району). Вони мають вигідне розміщення і сприятливі природні умови та ресурси для організації туристичної діяльності. Так, розміщений на південному сході Запорізької області, Бердянський грязьовий приморський курорт територіально об'єднує Бердянську косу з її кореневою частиною, курортну зону м. Бердянська, а в перспективі може приєднати Луначарські і Новопетрівські рекреаційні угіддя стихійного тривалого і короткочасного відпочинку локального значення, розташовані відповідно на захід та на схід від меж міста. Особливо сприятливі соціально-економічні умови та ресурси має Бердянський курорт. Основу його складає достатньо розвинена транспортна інфраструктура, що забезпечує доступність курорту з усіх транспортних напрямів. Кирилівський бальнеокліматичний грязьовий курорт знаходиться на південному заході Запорізької області і територіально об'єднує селище міського типу Кирилівку, коси Пересип і Федотову. На території курорту, що займає площу 203,3 га, переважає оздоровчий сезонний відпочинок дітей і дорослих, що здійснюється в 113 рекреаційних установах загальною місткістю 19,9 тис. людей. Розширення території курорту «Кирилівка» можливе за рахунок непридатних і малоприсаєднатих сільськогосподарських угідь (900 га). Це дозволить територіально охопити курортом Молочний лиман, що є джерелом мулових і сульфідних грязей. У комплексі соціально-економічних умов і ресурсів туристичного потенціалу найбільш сприятливою для розвитку рекреації і туризму в межах курорту є достатньо розвинена транспортна інфраструктура. Приморський оздоровчий курорт місцевого значення розташований на півдні Запорізької області. Він налічує 24 оздоровчі заклади для дорослих на 7,6 тис. осіб, та 7 дитячих оздоровчих закладів місткістю 2,3 тис. койко-місць. Степанівські, Чкалівські і Ботієвські рекреаційні угіддя стихійного тривалого і короткочасного

відпочинку розташовані поблизу м. Мелітополя на території Приазовського адміністративного району між Кирилівським і Приморським курортами [34].

Регіон розвиває мережу готелів, агротуристичних господарств та гостьових будинків для туристів. Має розвинену транспортну мережу, включаючи дороги та залізницю, що дозволяє легко досягти різні туристичні об'єкти. Запорізька область активно розвиває сільський зелений туризм, сприяючи залученню туристів на сільські території, де вони можуть насолоджуватися природою та взаємодіяти з місцевими жителями. Розвиток сільського зеленого туризму сприяє співпраці між місцевими громадами, місцевими підприємцями та туристами, що сприяє сталому розвитку регіону.

Цей загальний огляд Запорізького краю надає уявлення про географічні, природні, культурні та інфраструктурні особливості регіону, які грають важливу роль у розвитку сільського зеленого туризму. Розуміння цих факторів є важливим для подальшого дослідження та розвитку.

Регіон володіє значною кількістю сільських господарств, які пропонують агротуристам можливість перебування в сільському оточенні, знайомство з сільським господарством, участь в сільськогосподарських роботах тощо. Розвиток готельного господарства у регіоні активно росте. Місто Запоріжжя та інші міста регіону мають різні класи готелів для туристів. Окремі села також пропонують гостьові будинки та котеджі для відпочинку. Багато сел та регіони на березі річки Дніпро та Азовського моря розвивають туристичні бази та кемпінги, що стає популярним вибором для природолюбів [35].

Багато місцевих громад активно зацікавлені в розвитку сільського зеленого туризму, оскільки він може сприяти розвитку місцевої інфраструктури та підвищити рівень життя мешканців. Підприємці, включаючи сільські господарства, ресторани, туристичні агентства та інші підприємства, розглядають зелений туризм як можливість розширити свій бізнес та залучити нових клієнтів.

Можна визначити популярні туристичні маршрути та види відпочинку у Мелітопольському регіоні, наприклад Агротуризм - відвідування сільських господарств, знайомство з сільським господарством, участь в роботі на фермі, сільські розваги та майстер-класи стають популярними серед туристів. Екологічний туризм - Відвідування заповідників, парків та екологічно чистих природних зон привертає тих, хто цінує природу та бажає активно проводити час на свіжому повітрі. Культурний туризм - Відвідування музеїв, культурних фестивалів та історичних пам'яток дозволяє туристам дізнатися більше про культурну спадщину регіону. Активний відпочинок - Водні види спорту, велосипедні тури, конно-спортивні заходи та інші активні види відпочинку набирають популярність серед прихильників активного способу життя.

Загальною тенденцією є збільшення інтересу до сільського зеленого туризму в Запорізькому краї, який надає можливість туристам насолоджуватися природою, культурною спадщиною та активним відпочинком. Це також сприяє розвитку місцевої економіки та соціокультурному обміну.

Спостерігаються певні тенденції в розвитку сільського зеленого туризму, як приклад це збільшення попиту на еко-відпочинок у регіоні. Це відбувається за рахунок наступних факторів:

- екологічна свідомість: Свідомість про екологічні проблеми та бажання проводити час в екологічно чистих місцях зростає серед туристів.
- споживачі з вищим рівнем доходу: Туристи з вищим рівнем доходу готові інвестувати в якісний еко-відпочинок, що сприяє розвитку преміальних пропозицій у галузі сільського зеленого туризму.
- сприятливий природний фонд: Регіон володіє різноманітними природними резерватами та прибережними районами, які створюють ідеальні умови для еко-відпочинку [35].

Для підтримки та розвитку сільського зеленого туризму в Запорізькому краї існують різні проекти та ініціативи. Багато неприбуткових організацій, урядових та міжнародних організацій надають гранти для розвитку сільського

зеленого туризму та створення інфраструктури. Запорізька обласна рада сприяє розвитку туризму, ініціюючи проекти для розширення інфраструктури та просування сільського зеленого туризму. Активна участь місцевих громад у розвитку сільського зеленого туризму, зокрема в розробці туристичних маршрутів та подій.

Регіональні уряди та підприємства активно співпрацюють з міжнародними організаціями та туристичними агентствами для просування сільського зеленого туризму. Мелітопольський регіон слідкує за міжнародними стандартами щодо сталого розвитку та екологічно відповідального туризму. Міжнародний туризм стимулює культурний обмін та розвиток міжкультурного спілкування в регіоні.

Ці тенденції вказують на перспективність сільського зеленого туризму в Запорізькому краї та активну роль уряду, місцевих громад та підприємців у розвитку цієї галузі. Залучення міжнародного співробітництва та дотримання міжнародних стандартів може сприяти подальшому розвитку туризму в регіоні.

Збереження та розвиток сільського зеленого туризму вимагає активної роботи місцевих громад, підприємців та підтримки з боку уряду та інвесторів. Правильна стратегія співпраці та фінансової підтримки може значно покращити інфраструктуру та зробити регіон більш привабливим для туристів.

1.3 Методичні підходи дослідження туристичних продуктів зеленого туризму

Методика оцінки розвитку сільського зеленого туризму є важливим інструментом для розуміння стану галузі та для визначення шляхів подальшого її розвитку. Для дослідження та оцінки туристичних продуктів зеленого туризму в Запорізькому краї можна використовувати різні методи

дослідження. До загальних методів та інструментів оцінки відносяться наступні, табл.1.2.1, які дають характеристику сталості та сталого розвитку туризму в цілому.

Таблиця 1.2.1

Методи та інструменти оцінки сталості та сталого розвитку

Назва	Опис	Застосування
Індекс сталого розвитку	Цей індекс визначає ступінь відповідності туристичних продуктів принципам сталого розвитку. Він враховує екологічний вплив, соціальний вплив та економічну ефективність.	Індекс може бути використаний для оцінки рівня сталості туристичних продуктів та порівняння різних об'єктів.
Методика оцінки екологічного сліду	Цей метод визначає вплив туристичних продуктів на навколишнє середовище, включаючи використання ресурсів, енергії та викиди CO ₂ .	Використовується для оцінки екологічного сліду туристичних продуктів та ідентифікації можливостей для зменшення екологічного впливу.
Соціальний аудит	Соціальний аудит включає в себе оцінку впливу туристичних продуктів на місцеві громади та жителів, включаючи аспекти зайнятості, життєвого рівня та культурного спадку.	Використовується для визначення соціального впливу туризму та розробки програм для зменшення негативного впливу та збільшення позитивного впливу.
Індекс задоволеності туристів	Цей індекс визначає задоволеність туристів якістю та привабливістю туристичних продуктів.	Використовується для оцінки того, наскільки туристам подобається даний туристичний продукт та як його можна покращити.

Згідно інформації, наведеної у табл. 1.2.1 оцінка сталості та сталого розвитку туристичних продуктів зеленого туризму є важливою складовою

дослідження та покращення таких продуктів. Використання цих методів та інструментів дозволяє здійснити об'єктивну оцінку сталості та сталого розвитку туристичних продуктів зеленого туризму в регіоні та розробити стратегії для їхнього покращення та оптимізації.

В цілому для оцінки розвитку туристичної галузі використовують наступні методи оцінки: метод системного та комплексного аналізу, монографічний, статистичний, графічний.

Індекс сталого розвитку (ІСР) є комплексним показником, який використовується для оцінки рівня сталості розвитку конкретного регіону, галузі чи країни. Його метою є врахування економічних, соціальних і екологічних аспектів в контексті сталого розвитку. ІСР дозволяє визначити, наскільки вдалим є забезпечення поточних потреб, не піддаючи під загрозу можливість майбутніх поколінь задовольняти свої потреби [41]. Деякі ключові складові Індексу сталого розвитку включають економічну стійкість, соціальний прогрес, екологічну сталість, якість управління. Методика розрахунку Індексу сталого розвитку може варіюватися в залежності від конкретного дослідження чи оцінки. Однак загальна ідея полягає в тому, щоб об'єднати різні аспекти сталого розвитку в єдиний показник, який дозволяє здійснити порівняння між різними об'єктами аналізу.

Методика оцінки екологічного сліду є інструментом, який використовується для вимірювання впливу людської діяльності на екосистему та ресурси планети. Екологічний слід визначається як кількість земельної площі та водних ресурсів, необхідних для виробництва потрібних ресурсів та поглинання викидів відповідного населення. Методика оцінки екологічного сліду включає в себе етапи: визначення категорій сліду; збір даних; конвертація в одиничні величини; оцінка загального екологічного сліду; порівняння з екологічною пропозицією; визначення пріоритетів та рекомендацій. Методика екологічного сліду є важливим інструментом для визначення ступеня взаємодії людини з природою та розробки стратегій

сталого розвитку. Вона дозволяє країнам, компаніям та іншим організаціям розуміти і контролювати власний вплив на навколишнє середовище.

Соціальний аудит є інструментом соціального вимірювання, спрямованим на оцінку та аналіз соціальної відповідальності організації. Цей процес включає систематичний перегляд, оцінку та звітування щодо різних аспектів взаємодії організації з різними зацікавленими сторонами, включаючи працівників, споживачів, співробітників та спільноти [11].

Основні аспекти, які можуть включатися до області аналізу соціального аудиту, включають:

- дотримання прав працівників
- доступність та безпека продукції для споживачів
- співпраця з громадськістю та місцевими спільнотами
- сприяння соціальним програмам та благодійним ініціативам

Соціальний аудит допомагає організаціям визначати сильні та слабкі сторони їхньої соціальної відповідальності, вдосконалювати внутрішні процеси та політики, а також забезпечувати більшу відкритість та взаємодію з різними сторонами [5].

Індекс задоволеності туристів є інструментом для вимірювання та оцінки рівня задоволеності туристів під час їхнього перебування в певній локації чи в рамках конкретного туристичного продукту. Цей індекс надає можливість здобути об'єктивну інформацію про те, наскільки задоволені туристи своєю подорожжю та які аспекти впливають на їхні враження. Може бути корисним інструментом для туристичних організацій, готелів, ресторанів та інших суб'єктів галузі для визначення та вдосконалення якості туристичних послуг та забезпечення задоволення клієнтів. Отримані результати можуть слугувати основою для прийняття стратегічних рішень щодо розвитку та удосконалення туристичного продукту.

Туристична галузь є галуззю, в якій туристичні агенції та фірми продають маркетингові послуги. Тому то для долідження розвитку туристичного бізнесу та ефективності продажу його продуктів доцільно використовувати

маркетингові методи дослідження. Метою цих досліджень є: аналіз поведінки, потреби й уподобання покупців туристичних послуг; визначення та оцінка сильних та слабких сторін компанії, а також загроз та можливостей; зони росту та конкурентні переваги; відстеження трендів та тенденції ринку; оцінка і врахування ризиків на цьому ринку для прийняття стратегічних бізнес-рішень тощо [20].

Аналіз поведінки, потреби й уподобання покупців туристичних послуг можливо з використанням таких маркетингових інструментів як анкетування та спостереження.

Анкетування - це збір інформації через структуровані питання, на які респонденти надають відповіді. Анкетування може бути використано для збору демографічної інформації про туристів, їхніх вподобань, задоволення від послуг та рекомендацій для покращення.

Спостереження полягає в систематичному спостереженні за поведінкою туристів, учасників туру чи взаємодії з природними або культурними об'єктами. Цей метод може бути корисним для оцінки того, як туристи взаємодіють з природою та культурними ресурсами, а також для визначення проблем у туристичних локаціях.

Визначення та оцінка сильних та слабких сторін компанії (галузі), а також загроз та можливостей можливо за рахунок методу SWOT – аналізу. SWOT-аналіз (SWOT в англійській мові представляє собою аббревіатуру від Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats, що українською означає Сильні сторони, Слабкі сторони, Можливості, Загрози) - це стратегічний інструмент для аналізу внутрішніх і зовнішніх аспектів організації чи проекту. Нижче розпишемо, що включає кожен з компонентів SWOT-аналізу:

Сильні сторони (Strengths):

- Природні та культурні ресурси: Ідентифікація та оцінка наявних природних та культурних ресурсів, які можуть бути використані для розвитку сільського зеленого туризму.

- Розвинена інфраструктура: Наявність готельної бази, розвиненої транспортної інфраструктури, а також інших туристичних умов.

- Досвід та кваліфікація місцевих мешканців: Високий рівень гостинності, традиції та навички господарювання сільського населення.

Слабкі сторони (Weaknesses):

- Відсутність маркетингової стратегії: Недостатність ефективного реклами та маркетингових заходів для привертання туристів.

- Неякісна інфраструктура: Проблеми зі станом інфраструктури, яка може впливати на комфорт та безпеку туристів.

- Обмежений доступ до фінансування: Відсутність інвестицій та фінансової підтримки для розвитку туристичних проєктів.

Можливості (Opportunities):

- Розвиток екологічного туризму: Зростання попиту на екологічно чистий та стало-орієнтований відпочинок.

- Створення нових туристичних маршрутів: Вивчення та впровадження нових маршрутів, які привернуть увагу туристів.

- Співпраця з місцевими підприємцями: Розвиток партнерських відносин з підприємцями для створення нових туристичних послуг.

Загрози (Threats):

- Конкуренція з іншими регіонами: Зростання конкуренції від інших сільських регіонів чи туристичних напрямків.

- Погіршення екологічного стану: Можливість погіршення екологічної ситуації, що може впливати на привабливість регіону для туристів.

- Зміни в законодавстві: Можливі зміни в законодавстві, які можуть впливати на туристичний бізнес.

SWOT-аналіз може слугувати основою для стратегічного планування та прийняття рішень для подальшого розвитку сільського зеленого туризму.

Економічну оцінку стану розвитку галузі та суб'єктів господарювання можливо за рахунок аналізу статистичних даних.

Аналіз статистичних даних використовується для обробки та інтерпретації числових даних, наприклад, даних про туристичний попит, туристичний обіг, економічні показники тощо. Цей метод може допомогти в оцінці ефективності туристичних продуктів та їхнього внеску у розвиток регіону. Для цього використовуються показники: попит, прибуток від туризму, кількість туристів, витрати туристів та ін.

Це базові з можливих методів, які можна використовувати для дослідження туристичних продуктів зеленого туризму в Запорізькій області. Вибір конкретних методів буде залежати від мети та завдань вашого дослідження, доступних ресурсів і контексту.

При визначення конкурентних переваг важливим є оцінка якості та привабливості туристичних продуктів зеленого туризму важливо встановити чіткі критерії та показники, що дозволять об'єктивно оцінити їхню ефективність та якість. Такими критеріями можуть бути:

- природна краса: стан природних резерватів, лісів, водойм і природних ландшафтів; наявність унікальних природних формацій та екосистем.
- культурна та історична цінність: наявність історичних пам'яток та архітектурних об'єктів; місцеві традиції, фольклор та культурні заходи.
- інфраструктура для туристів: стан готельної бази, ресторанів та інших туристичних послуг; наявність туристичної інформації та карт для орієнтування.
- активний відпочинок: можливості для екотуризму, пішохідних маршрутів, велосипедних прогулянок; пропозиції для екстремальних видів відпочинку (за умови збереження екологічних стандартів).
- участь місцевого населення: програми взаємодії та включення місцевого населення в туристичні ініціативи: виробництво та пропозиції місцевих продуктів та ремесел.
- спеціальні події та заходи: організація тематичних та сезонних фестивалів; заходи для туристів, що пропонують унікальні враження.

Ці критерії можуть слугувати основою для розробки системи оцінки та покращення якості та привабливості туристичних продуктів зеленого туризму.

Важливо визначити, які саме показники та критерії важливі для конкретного дослідження та регіону, і розробити методи їх збору та оцінки. Ці критерії та показники допоможуть дослідникам та стейкхолдерам отримати об'єктивний образ якості та привабливості туристичних продуктів зеленого туризму в Запорізькому краї і спрямувати зусилля на їх покращення та розвиток.

В цілому методичними підходами комплексного аналізу розвитку сільського зеленого туризму є наступні напрями досліджень:

1. Оцінка Інфраструктури та Ресурсів, а саме Природно-економічний потенціал (оцінка природних умов: клімат, ландшафт, різноманіття флори та фауни; економічний аналіз: готельна база, ресторани, інші туристичні послуги), Туристична інфраструктура (оцінка наявності готелів та ресторанів: кількість, рівень сервісу; транспортна доступність: дороги, громадський транспорт), Соціально-економічний потенціал (культурно-історичні ресурси: музеї, пам'ятки, традиції; соціальна інфраструктура: лікарні, школи, торгові точки).

2. Оцінка Популярності та Запиту, а саме Маркетингові аспекти (позиціонування: як вигідно виокремлюється регіон; просування: рекламні кампанії, участь у туристичних виставках), Динаміка туристичного потоку (статистика приходу туристів: порівняння років, місяців, вдгуки та рейтинги: аналіз відгуків у соціальних мережах та на туристичних платформах).

3. Оцінка Соціального та Екологічного Впливу: Соціальний вплив (взаємодія з місцевим населенням: анкетування, інтерв'ю; сприяння розвитку спільноти: зайнятість, додатковий дохід), Екологічна сталість вплив на природу: відновлення природних ресурсів, використання екологічних технологій)

4. Оцінка Ефективності та Результативності, розглянемо Фінансові показники (дохід від туризму: прибуток від готелів, ресторанів, податки;

витрати на розвиток: інвестиції у туристичні об'єкти), Ключові показники успішності (показники використання об'єктів: заповненість готелів, кафе; кількість повторних відвідувань: лояльність туристів).

5. Рекомендації та Розвиток, а саме Розробка стратегії розвитку (аналіз результатів: виокремлення сильних та слабких сторін; розробка рекомендацій: заходи для покращення).

Висновок до розділу 1

Основними висновками розділу «Теоретико – методичні засади розвитку сільського зеленого туризму» є наступне.

Теоретичні аспекти зеленого туризму в Україні свідчать про те, що: туризм визначається як сукупність діяльностей, спрямованих на відпочинок, культурний обмін та пізнання природних та культурних багатств. Зелений туризм, зокрема, акцентується на екологічній, культурній та природній сталості, сприяючи збереженню навколишнього середовища.

Сучасні тенденції розвитку сільського зеленого туризму Запорізького краю визначають, що в регіоні спостерігається збільшення інтересу до зеленого туризму. Розвиток інфраструктури, підвищення якості послуг та активне просування місцевих традицій сприяють залученню більшої кількості туристів.

Застосування комплексного підходу до оцінки сталості та сталого розвитку туристичних продуктів включає в себе використання загальних показників, таких як екологічна сталість та культурна цінність. Крім того, рекомендується використовувати інші методи, такі як SWOT-аналіз, для більш об'єктивної оцінки.

Висновки цього розділу визначають основні теоретичні та практичні основи для подальших розділів дослідження, які спрямовані на розгляд сучасних тенденцій, методик дослідження та оцінки розвитку сільського зеленого туризму в Мелітопольському регіоні.

РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ МЕЛІТОПОЛЬЩИНИ

2.1. Природно – економічний потенціал Запорізького краю та Мелітопольщини

Впродовж тривалого часу Запорізька область, включаючи Мелітопольський регіон, сприймалася у масовій свідомості як регіон, орієнтований на розвиток промислового та аграрного сектора, здатного забезпечити якісний літній відпочинок на Азовському морі.

Проте, процес децентралізації та утворення об'єднаних територій відкриває нову можливість диверсифікувати економічну орієнтацію області, максимально використати її історичну культуру та природні багатства. Виникає потреба у новому підході до визначення туристичного потенціалу області та всебічного його розкриття, щоб підвищити якість життя громадян. Розвиток туристичного сектора завжди залежить від розвитку загальної інфраструктури – загального користування, дорожньої, транспортної, торгівельної тощо. При цьому зі зростанням кількості послуг, що надаються туристам, збільшується і якість, дозволяючи залучити ще більше туристів та збільшити обсяги туристичного збору [34].

В умовах ринкових відносин значимість регіональної економіки зросла, оскільки завдання організації туризму нині мають бути вирішені і на загальнодержавних, і на регіональних рівнях. У сучасному світі туристична сфера має низку серйозних проблем: низький рівень якості рекреаційного та обслуговування, слабе інфраструктурне забезпечення, високий рівень зносу основних фондів, стагнація розвитку внутрішнього та в'їзного туризму.

Для Мелітопольського регіону розвиток туристичної діяльності є вагомим джерелом забезпечення економічного зростання, збільшення

надходжень до місцевих та Державного бюджету України, що забезпечує підвищений рівень якості життя населення, є фактором зниження безробіття у регіоні та стабілізує економічне зростання

Мелітопольський район, що знаходиться в Запорізькій області України, має багатий природний потенціал. Людина залишила сліди свого перебування на території нинішньої Мелітопольщини більш як 10 000 років тому.

Природні умови цього регіону вражають різноманіттям та красою. Основні природні риси включають:

1. Ландшафти: Мелітополь та його околиці розташовані в степовій зоні, що відзначається рівнинним рельєфом та великими просторами. Величезні поля та степова рослинність характеризують цей регіон.

2. Водні ресурси: У регіоні існує мережа річок та ставків. На території району протікають річки: Молочна (69 км), Тащенак (27 км), Малий Утлюк (25 км), Юшанли (20 км), притоки річки Молочної: Кульман, Арабка.

3. Рослинність: Типова для степової зони рослинність включає трав'янисті рослини, кущі та деякі дерева, такі як тополя та верби.

4. Клімат: Регіон має типовий континентальний клімат з холодними зимами та теплими літами. Температури можуть бути високими влітку та спадати нижче нуля взимку.

5. Фауна: Регіон має багатий світ тварин, таких як зайці, лисиці, кулики, фазани та інші степові види.

6. Геологічна будова: Значна частина регіону має степовий ґрунт, який формується в умовах степового клімату та впливу рослинності.

Ці природні умови роблять Мелітопольський регіон привабливим для розвитку зеленого туризму, особливо для людей, які цінують природну красу та хочуть насолоджуватися тихим та спокійним відпочинком в природному середовищі.

Соціальна інфраструктура в Мелітопольському регіоні грає важливу роль у розвитку туризму, зокрема зеленого туризму. Поєднання соціальної інфраструктури з природно-економічним потенціалом регіону може створити

привабливі умови для туристів, які цінують природу та шукають екологічно чистий відпочинок.

Мелітополь має розвинуту мережу шкіл та інших навчальних закладів, що забезпечує доступ до освіти для місцевого населення. Регіон має лікарні, поліклініки та інші медичні установи для забезпечення належної медичної допомоги. Наявність культурних закладів, таких як театри та кінотеатри, створює можливості для дозвілля та розваг місцевого населення та туристів. Музеї та бібліотеки сприяють збереженню історії та культурної спадщини регіону. Розвинута торгова інфраструктура, яка включає в себе торгові центри та ринки. Розвинена транспортна мережа, яка забезпечує зручний доступ до різних частин регіону. Регіон має значну кількість готелів, ресторанів та інших закладів гостинності для задоволення потреб туристів [64].

Ця соціальна інфраструктура створює комфортне та зручне середовище для місцевого населення та може бути привабливою для туристів, які шукають різноманітні сервіси та можливості для відпочинку та розваг.

Одним із перспективних видів туризму, який слід розвивати в регіоні, є сільський зелений туризм. Це пов'язано з достатньою кількістю ресурсів, які необхідні для розвитку цього виду туризму, а саме наявність сукупності природних і соціально-культурних комплексів та їх елементів, що сприяють задоволенню фізіологічних та соціальних потреб людини, відновленню її працездатності і які при сучасній та перспективній структурі рекреаційних потреб і техніко-економічних можливостях, можуть використовуватися для прямого й опосередкованого споживання та виробництва туристичного продукту у сільських районах Мелітопольського регіону.

Широкий спектр туристичних можливостей існує по всій сільській місцевості і продовжує зростати в міру того, як все більше число місцевих підприємців знаходять нові способи збуту раніше невикористаних місцевих ресурсів та пам'яток і приваблюють туристів в свої райони. Багато віддалених районів є ідеальними місцями для природного відпочинку, такого як полювання та риболовля, або для екотуризму, що дає можливість створити

диверсифікований туристичний продукт для споживачів з різними цілями та можливостями. Це розширить ринки збуту новоствореного продукту, та принесе очікуваний дохід.

Оцінка факторів впливу на розвиток зеленого туризму в Мелітопольському регіоні дозволив зробити SWOT-аналіз (табл. 2.1.1), який дає змогу об'єктивно оцінити переваги розвитку даного виду туризму та розробити ефективні заходи щодо упередження можливих проблем. Розгляд сильних аспектів дає змогу визначити потенційні можливості регіону та розробити ефективну стратегію його розвитку.

Таблиця 2.1.1

SWOT-аналіз зеленого туризму в Мелітопольському регіоні

Фактори, що сприяють розвитку туризму в Мелітопольському регіоні	
(S) Сильні сторони	(W) Слабкі сторони
1. Сприятливі природно-кліматичні умови, наявність водних ресурсів: море, ріки, 2. Велика кількість історико-культурних пам'яток. 3. Розвинута транспортна інфраструктура (залізничні станції, автомобільні траси, річковий порт, морський порт). 4. Збережені національні традиції. 5. Невелика ціна на проживання та харчування. 6. Харчування з екологічно чистих продуктів, вирощених самостійно.	1. Виражена сезонність 2. Непривабливий імідж південно-східних регіонів України в очах іноземців у зв'язку з воєними діями 3. Низька якість умов обслуговування. 4. Недостатня обізнаність населення в даному виді відпочинку. 5. Незнання господарями іноземних мов. 6. Погано розвинена мережа електронного резервування. 7. Недостатньо розвинута інфраструктура
(O) Можливості	(T) Перешкоди
1. Збільшення зайнятості населення та їх доходів. 2. Покращення рівня життя в селах. 3. Зростання інвестиційної привабливості 4. Покращення бізнес-клімату в області,	1. Політичний імідж країни не сприяє притоку іноземних інвестицій. 2. Відсутність категоризації знижує якість нічліжних умов.

<p>відновлення стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу</p> <p>5. Формування позитивного іміджу в області, в Україні у світі.</p> <p>6. Покращення інфраструктури сіл.</p> <p>7. Збереження і покращення історико-культурних пам'яток</p> <p>8. Зростання світового попиту на українську продукцію агропромислового комплексу</p>	<p>3. Безробіття в країні підвищує рівень злочинності і тим самим відлякує туристів.</p> <p>4. Відсутність нормативно-правової бази перешкоджає організації відпочинку на селі.</p> <p>5. Недосконала кредитна система для розвитку малого і середнього бізнесу.</p> <p>6. Дисбаланс екологічного стану через антропогенний вплив, природні катаклізми, кліматичні умови</p>
---	--

Джерело: авторська розробка

Проаналізувавши таблицю 2.1.1., можемо зробити наступні висновки.

Потенціал Мелітопольщини щодо надання туристичних послуг є потужним. Цьому відповідають сильні сторони та можливості, а саме сприятливі природно-кліматичні умови, велика кількість історико-культурних пам'яток, розвинута транспортна інфраструктура, зростання інвестиційної привабливості. Аналіз факторів розвитку туризму в Мелітопольському регіоні дає можливість сформулювати стратегії для подолання слабких сторін та використання можливостей для сталого та успішного розвитку туристичної галузі в регіоні.

Для подальшого розвитку зеленого туризму в Мелітопольському районі, та в цілому в Україні, необхідно створити єдину законодавчо-нормативну базу, яка б регулювала дану сферу; здійснити категоризацію садиб; розробити заходи, які б заохочували відпочиваючих провести більше часу в сільських садибах; впровадити заходи щодо підвищення кваліфікацій та отриманні нових навичок та знань для представників зеленого туризму.

2.2. Кон'юнктура туристичних послуг Запорізької області

Тенденція до збільшення впливу сфери туризму на динаміку показників економічного й соціального розвитку області зберігається за рахунок збільшення внутрішніх та іноземних туристичних потоків, а також зростання

обсягів надходжень від туризму до місцевого бюджету. У табл. 2.2.1 наведено основні показники туристичної діяльності Запорізької області за 2011-2019 рр.

Таблиця 2.2.1

Показники туристичної діяльності Запорізької області за 2011-2019 рр. [12]

Показники діяльності	Роки									Приріст 2019 р. до 2011 р.
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Кількість обслугованих туристів, млн осіб	60,06	35,42	54,42	39,01	30,92	40,38	47,68	56,37	56,84	5,4%
Вартість реалізованих туристичних путівок, млн грн	13,72	24,01	28,72	20,03	18,71	13,61	49,19	36,69	71,59	522%
Витрати на послуги сторонніх організацій, що використовуються під час виробництва турпродукту, млн грн	3,56	7,70	4,20	1,66	1,61	2,54	1,47	2,86	3,16	-11%
Дохід від надання туристичних послуг, млн грн	165,5	172,3	258,3	248,8	264,6	378,1	331,3	459,7	534,9	323%

Як свідчать дані табл. 2.2.1, протягом останніх п'яти років спостерігається позитивне зростання основних показників туристичної діяльності в Запорізькій області, зокрема порівнюючи 2019 р. з 2014 р. доходи від надання туристичних послуг збільшилась в 2 рази, витрати на послуги в збільшились в 1,9 разів, вартість реалізованих туристичних путівок

збільшилась в 3,5 рази. Порівнюючи показники 2019 р. до 2011 р. у приріст доходу від надання туристичних послуг склав 323 %, це пояснюється підвищенням вартості реалізованих туристичних путівок, яка зросла в 5 разів за досліджуваний період часу. Кількість обслугованих туристів стабільно зростає починаючи з 2014 р., порівнюючи цей рік з 2019 р., показник збільшився на 45 %, це підтверджує активну позицію розвитку туристичної сфери в області і зацікавленість населення в внутрішньому та зовнішньому туризмі.

За даними Державного агентства розвитку туризму України у 2020 р. Запорізька область увійшла в ТОП-10 областей України за кількістю відвідувань внутрішніми туристами, а за кількістю відвідувань протягом літнього сезону цього ж року область отримала сьоме місце найбільш популярних регіонів країни [18].

Протягом 2019 р. туристичний потік в Запорізькому краї склав 56,8 тис. туристів, відпочиваючих та екскурсантів, що на 0,7 % більше порівняно з показником 2018 р. А протягом останніх 5 років туристичні потоки області зросли майже вдвічі.

Згідно офіційною статистичною інформацією головного управління статистики в Запорізькій області кількість колективних засобів розміщення в області в 2019 р. склала 133 закладів розміщення [53], з яких офіційно зареєстрованих готелів налічується 17 од. і 116 од. спеціалізованих засобів розміщування (табл. 2.2.2).

Таблиця 2.2.2

Показники туристичної діяльності колективних засобів розміщування
Запорізької області у 2015-2019 рр. [12]

Показники	Роки					Приріст 2019 до
	2015	2016	2017	2018	2019	

						2015 років, %
Кількість колективних засобів розміщування, од	311	376	374	123	133	-42,8
Кількість готелів та аналогічних засобів розміщування, од	86	114	131	15	17	-19,8
Кількість спеціалізованих засобів розміщування, од	225	262	243	108	116	-51,6
Кількість місць (ліжок) у колективних засобах розміщування, тис. од	35,13	39,69	39,54	16,10	17,94	-51,1
Кількість місць у готелях та аналогічних засобах розміщування, тис. од	6,05	6,61	7,37	1,29	1,49	-24,7
Кількість місць (ліжок) у спеціалізованих засобах розміщування, тис. од.	29,09	33,08	32,17	14,81	16,45	-56,5
Кількість осіб, що перебували у колективних засобах розміщування, тис. осіб	261,97	309,51	319,59	162,30	172,73	-65,9
Кількість осіб, що перебували у готелях та аналогічних засобах розміщування, тис. осіб	91,49	102,09	114,10	49,98	54,19	-59,2
Кількість осіб, що перебували у спеціалізованих засобах розміщування, тис. осіб	170,47	207,42	205,50	112,32	118,54	-69,5

Аналіз господарської діяльності колективних засобів розміщування Запорізької області показав, що за останні п'ять років відбулося вагоме скорочення ресурсів, порівнюючи 2019 р. з 2015 р. майже всі показники зменшились в 2 рази (40-60%). Це можна пояснити наявністю

неконкурентоспроможних підприємств, які змушені були закритися та стрімким зростанням індивідуальних засобів розміщення, які працюють на базі сімейних особистих господарств або як фізичні особи підприємці.

Приватні міні готелі, які з'явилися на морському узбережжі області у великій кількості, продемонстрували швидку реакцію малого бізнесу на зростання туристичних потоків. Такі засоби розміщення, з одного боку, склали конкуренцію звичним готелям і пансіонатам, а з іншого — надають послуги важко контрольованої державними органами якості, що призводить до завищених цін на тлі неякісного рівня сервісу. Ризик зменшення потоку відпочиваючих викликає гостру необхідність залучення інвестицій для будівництва сучасних закладів колективного розміщення, модернізації старих будівель, створення курортів місцевого значення на територіях, що містять цінні туристичні ресурси, рекреаційні та лікувальні властивості.

В межах Мелітопольського регіону, станом на 2019 р., налічується дев'ять садіб: «Алея троянд», «Сосновський бурштин», «Перлина степу», фермазоопарк «Страус-Юг», «Гостиниу Валентини», «Медландія», «На хуторі», «Зелена садибаАтманаю», Садиба с.Чкалове. Кожна з яких пропонує унікальні послуги зеленого туризму.

Щоб детальніше зрозуміти специфіку та особливості функціонування садіб зеленого туризму, було проведено SWOT-аналізі діяльності садіб (табл 2.2.3).

Таблиця 2.2.3

SWOT-аналіз діяльності садіб зеленого туризму у Мелітопольщини

Аналіз діяльності садіб зеленого туризму у м. Мелітополь та Мелітопольському районі	
(S) Сильні сторони	(W) Слабкі сторони
1. Велика кількість об'єктів надання туристичних послуг	1. відсутність чіткого розуміння потреб сучасних споживачів туристичних послуг 2. некоординована робота власників садіб

<p>2. Налагоджена співпраця місцевих органів самоврядування та туристичних об'єктів</p> <p>3. Налагоджені комутації між власниками тур фірм, власниками закладів з розміщення та харчування та зелених садиб</p> <p>4. Налагоджені комунікації з вищими навчальними закладами</p>	<p>щодо обміну інформації, навчання та результатів моніторингу</p> <p>3. незнання господарями іноземних мов</p> <p>4. практично відсутня інформація про електронного резервування на заплановані заходи</p> <p>5. незадовільна маркетингова робота щодо позиціювання садиб</p>
(О) Можливості	(Т) Перешкоди
<p>1. Аналізувати розвиток розвитку зеленого туризму в Мелітопольському регіоні</p> <p>2. Підвищити кваліфікації працівників садиб</p> <p>3. Впроваджувати заходи поширення маркетингових комунікацій в регіоні</p> <p>4. Впровадження інноваційних технологій у праці садиб</p>	<p>1. відсутність стимулювання до розвитку</p> <p>2. низька активність у планових заходах</p> <p>3. небажання підвищувати кваліфікацію</p> <p>4. низьке фінансування заходів, які проводяться за тематикою туризму</p>

Загальний висновок з проведеного аналізу діяльності садиб зеленого туризму в Мелітопольському регіоні вказує на потенціал для подальшого розвитку цього сектору та визначає ключові напрямки для покращення. Розвиток сільського зеленого туризму є перспективним, але вимагає комплексних заходів для вирішення слабких сторін та перешкод. Залучення місцевих громад, активізація маркетингової діяльності, підвищення кваліфікації персоналу та використання інновацій можуть сприяти створенню конкурентоспроможного та привабливого туристичного продукту.

Сільські території Мелітопольського регіону багаті історико-культурними ресурсами, інтеркультурним колоритом, самобутнім побутом, мальовничими ландшафтами, лікувально-рекреаційними ресурсами, яким властива здатність відновлювати і розвивати духовні та фізичні сили людини. Сільські території зосереджує в собі достатньо вільний індивідуальний житловий фонд та добрих і працьовитих людей. Водночас гострою

проблемою багатьох сіл є нестача робочих місць, ріст надлишку робочої сили, яка не зайнята у сільськогосподарській діяльності [69].

У місті Мелітополь та Мелітопольському районі сільський зелений туризм – це перспективний напрямок розвитку діяльності малого та середнього бізнесу, це актуальне і перспективне джерело збільшення надходжень до бюджетів різних рівнів та можливість створення нових робочих місць.

2.3 Туристично-економічні складові розвитку сільського зеленого туризму в сільських територіях Запорізької області

Перспективним видом туризму для регіону є сільський зелений туризм. Про це свідчать статистичні дані щодо кількості сільських садиб. Станом на 2019 р. у Мелітопольському регіоні налічується 9 зазначених закладів, які надають послуги з тимчасового розміщення, харчування, традиційних видів сільськогосподарської діяльності тощо. Офіційних статистичних даних по зареєстрованим сільським зеленим садибам в області немає, достовірність показника свідчить інформація Департаменту культури, туризму, національностей та релігій Запорізької облдержадміністрації (табл. 2.3.1 – 2.3.5).

Таблиця 2.3.1

Туристична складова розвитку сільського зеленого туризму в сільських територіях Запорізької області [17]

Показники	Один. виміру	Роки					%
		2015	2016	2017	2018	2019	
Кількість садиб	од.	40	41	37	34	30	-75
Місткість садиб	місць	240	246	222	272	240	100

Кількість туристів, які були обслуговувані турфірмами	осіб	30922	40376	47675	56374	56838	183,8
Частка сільських садиб в загальному розміщенні туристів	%	0,78	0,61	0,47	0,48	0,42	-54,4

Проаналізувавши дані таблиці, можна дійти висновку, що загальна кількість садиб у регіоні зменшилася протягом періоду на 25%. Це може бути пов'язано з різними факторами, такими як економічні труднощі, зміни у попиту на туристичні послуги, або інші обставини. За період з 2015 по 2019 рік, місткість садиб показала зростання на 100%. Це може бути позитивним сигналом, який вказує на розвиток і модернізацію існуючих туристичних об'єктів. Кількість туристів, обслуговуваних турфірмами, значно зросла на 83,8% протягом п'ятирічного періоду. Це свідчить про збільшення попиту на туристичні послуги в регіоні та може вказувати на успішні маркетингові та рекламні стратегії. Кількість туристів, обслуговуваних турфірмами, значно зросла на 83,8% протягом п'ятирічного періоду. Це свідчить про збільшення попиту на туристичні послуги в регіоні та може вказувати на успішні маркетингові та рекламні стратегії. Відсоткове співвідношення сільських садиб у загальному розміщенні туристів значно зменшилося на 54,4%. Це може бути пов'язано зі зміною в структурі туристичної індустрії, можливо, більше туристів обирають інші види розміщення.

Таблиця 2.3.2

Соціально-економічні складові розвитку сільського зеленого туризму в сільських територіях Запорізької області [17]

Показники	Один. виміру	Роки					%
		2015	2016	2017	2018	2019	

Середньомісячна заробітна плата	грн	4199,5	5080,4	6863,3	7805,3	10244	243,9
Все населення віці 15-70 років, в т.ч	тис. осіб	1321,1	1312,6	1304,5	1290,4	1277,5	-96,7
Кількість міського населення	тис. осіб	898,3	905,7	910,5	994,9	985,0	109,6
Кількість зайнятого населення	тис. осіб	745,1	734,9	719,7	732,2	741,6	-99,5
Кількість безробітного населення	тис. осіб	80,4	81,4	86,2	80,4	77,5	- 96,4
Обсяг іноземних інвестицій	млн дол	682,7	863,4	910,5	902	900,6	131,9
Обсяг капітальних інвестицій	млрд грн	4,5	6,4	10,1	8,8	9	200,0

З цієї таблиці можна зазначити, що середньомісячна заробітна плата зросла на 243,9% за період з 2015 по 2019 рік. Це може свідчити про поліпшення економічної ситуації в регіоні та підвищення рівня життя. Кількість міського населення зросла на 109,6%, що може вказувати на міграційні тенденції або розвиток міських територій. Загальна кількість зайнятого населення зросла на 99,5%. Це може свідчити про позитивні економічні тенденції та зростання кількості робочих місць. Кількість безробітних зменшилася на 96,4%. Обсяг іноземних інвестицій зросли на 131,9%. Це може бути позитивним сигналом для розвитку економіки та підвищення її конкурентоспроможності. Обсяг капітальних інвестицій збільшився в 200 разів, що свідчить про значний розвиток інфраструктури та реалізацію великих проектів у регіоні.

Таблиця 2.3.3

Інфраструктурна та безпекова складова розвитку сільського зеленого туризму в сільських територіях Запорізької області [17]

Показники	Один. виміру	Роки					%
		2015	2016	2017	2018	2019	
Щільність автомобільних доріг із твердим покриттям на 1000 км ²	км.	251	251	251	251	251	100,0
Щільність залізничних колій на 1000 км ²	км.	38	38	38	36	36	-94,7
Кількість закладів охорони здоров'я та надання соціальної допомоги	од.	211	193	206	244	307	145,5

Щільність автомобільних доріг залишилася на стабільному рівні (100%). Це може вказувати на консервацію розвитку транспортної інфраструктури. Щільність залізничних колій зменшилася на 94,7%. Зниження цього показника може свідчити про реформування або скорочення мережі залізничного транспорту. Кількість закладів охорони здоров'я та надання соціальної допомоги зросла на 145,5%. Це може свідчити про розширення соціальної інфраструктури та покращення доступності медичних послуг.

Таблиця 2.3.4

Природно-ресурсна складова розвитку сільського зеленого туризму в сільських територіях Запорізької області [17]

Показники	Один. виміру	Роки					%
		2015	2016	2017	2018	2019	
Загальна площа сільських територій	тис. га	26,56	26,56	26,56	26,56	26,56	100,0
Загальна площа об'єктів природнозаповідного фонду	тис. га	153	153	153	153	166	108,5

Загальна площа встановлених водоохоронних зон водних об'єктів	тис. га	117	118	118,1	114,3	114,3	- 97,7
Обсяг лісових земель	тис. га	117	117	117	117	117	100,0

Загальна площа сільських територій залишилася стабільною протягом років (100%). Це може вказувати на сталість або невелике зменшення сільських територій. Загальна площа об'єктів природнозаповідного фонду зросла на 8,5%. Це може свідчити про розширення області, що охороняється, і збільшення кількості природних резерватів. Загальна площа встановлених водоохоронних зон водних об'єктів зменшилася на 2,3%. Це може вказувати на можливу потребу в більш ефективних заходах водоохорони. Обсяг лісових земель залишився стабільним протягом років (100%). Це може свідчити про збереження лісових ресурсів та стійкість їх використання.

Таблиця 2.3.5

Культурно-ресурсна складова розвитку сільського зеленого туризму в сільських територіях Запорізької області [17]

Показники	Один. виміру	Роки					%
		2015	2016	2017	2018	2019	
Пам'ятки	од.	8436	8436	8315	8315	8315	-98,6
Пам'ятки національного значення	од.	12	12	12	12	12	100,0
Пам'ятки місцевого значення	од.	152	187	200	200	202	132,9
Підприємства мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	од.	69	61	64	61	68	- 98,6

Проаналізувавши дані таблиці, можна сказати, що кількість пам'яток за роки залишилася практично незмінною (втрата 1,4%). Це може вказувати на стабільність об'єктів культурної спадщини в регіоні. Кількість пам'яток національного значення залишалася постійною протягом усіх років (100%). Це може свідчити про важливі об'єкти, які зберігають національну історію та культуру. Кількість пам'яток місцевого значення зросла на 32,9%. Це може бути позначкою на зростання уваги до збереження та відновлення культурних об'єктів на місцевому рівні. Кількість підприємств у сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку зменшилася на 1,4%. Це може бути пов'язане з економічними або соціокультурними змінами в регіоні. Загальні висновки:

За інформацією Департаменту економічного розвитку і торгівлі облдержадміністрації лише на заходи, що направлені на розвиток сільського зеленого туризму, у рамках Комплексної програми розвитку малого і середнього підприємництва в Запорізькій області на 2017-2018 рр., виділено майже 300 тис. грн. з обласного бюджету. Проблемним питанням у сфері сільського зеленого туризму є відсутність нормативно-правової бази, що унеможлиблює повноцінне ведення діяльності у зазначеній галузі.

Перспективи розвитку сільського зеленого туризму формуються і завдяки реалізації заходів з поліпшення благоустрою сільських садиб, вулиць, у цілому сіл; розвитку соціальної інфраструктури. Звичайно, на перших порах приймання та обслуговування відпочивальників відбувається на базі існуючого житлового фонду з використанням місцевих рекреаційних та інфраструктурних ресурсів. Але з надходженням певних коштів від цієї діяльності ті, хто нею займаються, починають робити вкладення у покращання побутового облаштування житла, вулиць; об'єднаними зусиллями добиваються змін на краще сфери обслуговування. Усе це не тільки сприяє розвитку села, а й, матеріалізуючи організаційні зусилля і фінансові ресурси сільських жителів та сільської громади, надає процесам незворотного характеру, що є додатковим стимулом для прийняття перспективних рішень

щодо стратегії розвитку особистих селянських господарств і перетворення їх на агрооселі [27].

Суттєву роль відіграє розвиток сільського зеленого туризму у підвищенні культурно-освітнього рівня сільського населення. Готуючись приймати і обслуговувати відпочивальників, члени селянських родин мимоволі змушені поповнювати свої знання з ведення домашнього господарства, гігієни і санітарії, приготування їжі тощо, а спілкування з гостями розширює їх кругозір, дає змогу зав'язати нові знайомства і підтримувати зв'язки з метою формування сталого контингенту потенційних споживачів туристичних послуг. Таким чином, комунікативність стає атрибутом нової якості людського капіталу, що формується в домогосподарстві, залученому у сферу надання послуг, та одночасно є сталим чинником для перспективи розвитку [32].

Природно-економічний потенціал Мелітопольського регіону є обширним та різноманітним, створюючи сприятливе середовище для розвитку сільського зеленого туризму. Розмаїття природних ландшафтів, розвинута соціальна та економічна інфраструктура, а також сприятливий клімат роблять цей регіон привабливим для туристів, шукаючи спокій та взаємодію з природою. За належної підтримки та розвитку інфраструктури, регіон може здобути популярність серед тих, хто цінує здоровий та активний відпочинок в сільській місцевості.

Соціально-економічна складова Мелітопольського регіону для сільського зеленого туризму.

1. Соціокультурний потенціал.

Традиції та національна спадщина: Наявність унікальних традицій, ремесел та національних свят створює можливості для ознайомлення та участі для туристів. Мовна та етнічна різноманітність: Можливість взаємодії та обміну культурними досвідами між туристами та місцевим населенням.

Спілкування з місцевими жителями: Організація взаємодії та обміну історіями між туристами та місцевим населенням.

2. Економічний потенціал.

Розвиток малих підприємств: Сприяння розвитку малих підприємств, таких як ресторани, магазини та ремесляні майстерні. Підтримка сільського господарства: Співпраця з місцевими селянами для надання туристам можливості долучитися до сільськогосподарської роботи. Робочі місця: Створення нових робочих місць у сферах обслуговування та ремесел.

3. Співпраця та соціальна взаємодія.

Участь місцевого населення: Залучення місцевого населення до розвитку та просування сільського туризму. Розвиток громад: Створення та підтримка ініціатив громад для розвитку туризму. Освіта та навчання: Програми навчання та підвищення кваліфікації для місцевих жителів у галузі туризму та обслуговування.

4. Інфраструктурна підтримка.

Збереження культурної спадщини: Заходи для збереження та відновлення культурних та історичних пам'яток. Розвиток транспортної інфраструктури: Зручний доступ до регіону для туристів з різних місць. Медична підтримка: Розвиток медичної інфраструктури для забезпечення безпеки відвідувачів.

Соціально-економічна складова Мелітопольського регіону визначається його культурним багатством, господарським потенціалом та соціальною взаємодією. Створення сприятливого середовища для розвитку туризму включає в себе збереження традицій, підтримку місцевого бізнесу та взаємодію між туристами та місцевим населенням.

Культурно-ресурсна складова Мелітопольщини представлена такими пам'ятками та дестинаціями.

Історико-археологічний заповідник «Кам'яна могила». Посеред степу, неподалік від Мелітополя, розташований історико-археологічний заповідник «Кам'яна могила» – унікальна пам'ятка, не схожа на жоден інший об'єкт у світі. Вона давніша від Стоунхенджу, єгипетських пірамід та зікратів Сходу. «Кам'яна могила» упродовж тисячоліть виконувала роль своєї Мекки для жерців Великого Степу, які залишили тут сакральні знаки своїх релігій. У гротах і печерах пісковикового пагорба є дуже багато петрогліфів – наскельних малюнків, створених людьми, які жили і кочували в приазовських степах у прадавні часи. Без перебільшення, «Кам'яна могила» є одним із найбільших чудес України. Історико-археологічний заповідник «Кам'яна могила» – єдине місце в світі, де зосереджені малюнки, датовані настільки широким історичним діапазоном: від епохи пізнього палеоліту до середньовіччя, а саме від 24 – 22 тисячоліття до нашої ери до 11 – 13 століття нашої ери [26].

Фестиваль "Черешнево" покликаний популяризувати Мелітополь як черешневу столицю. Щороку мелітопольці із задоволенням вбираються у "черешневі" костюми, беруть участь у конкурсах і, звичайно, пробують головну фішку регіону - солодку та смачну черешню.

Культурні та історичні ресурси Мелітопольського регіону формують унікальну туристичну атмосферу, яка привертає туристів, які цікавляться історією та традиціями регіону.

Перспективою розвитку та покращення сільського туризму в Мелітопольському регіоні є.

1. Співпраця з місцевими громадами та підприємцями. Спільні проекти та ініціативи з активною участю місцевих громад та підприємців. Розвиток партнерських відносин між туристичними об'єктами та місцевими підприємцями.

2. Залучення інвестицій та фінансова підтримка. Пошук інвесторів для реалізації туристичних проектів та покращення інфраструктури. Вивчення можливостей отримання фінансової підтримки від державних та місцевих фондів [37].

3. Збереження та популяризація унікальних природних та культурних ресурсів. Розробка та впровадження програм збереження природи та культурної спадщини. Активна маркетингова кампанія для підвищення обізнаності про туристичні атракції регіону [6].

4. Інновації у сільському туризмі. Впровадження сучасних технологій для полегшення бронювання та покращення обслуговування туристів. Створення інноваційних туристичних продуктів та розваг для різних категорій відвідувачів.

5. Сприяння розвитку малого та середнього бізнесу. Підтримка малих підприємств, що надають туристичні послуги. Розробка спеціальних програм для підтримки сільських підприємців у сфері туризму [19].

6. Розвиток тематичних турів та заходів: Організація тематичних екскурсій, фестивалів та інших заходів для привертання уваги туристів. Співпраця з артистами, майстрами та іншими творчими особистостями для створення унікальних подій.

7. Екологічна освіта та сталість. Введення екологічних програм та освітніх заходів для туристів та місцевого населення. Забезпечення додержання принципів сталого розвитку у всіх аспектах туризму [56].

Ці можливості сприятимуть не лише розвитку сільського зеленого туризму в Мелітопольському регіоні, але й зроблять його більш сталим, привабливим та конкурентоспроможним.

Основна мета висвітлення можливостей для розвитку та покращення сільського зеленого туризму в Мелітопольському регіоні включає в себе наступне.

1. Створення стратегії розвитку: Висвітлення можливостей є першим кроком у розробці конкретної стратегії розвитку сільського зеленого туризму. Розуміння сильних сторін регіону дозволяє зосередитися на їх вдосконаленні, а виявлення слабких сторін — на пошуку рішень та покращенні.

2. Планування інвестицій та ресурсів: Визначення можливостей дозволяє зорієнтувати інвестиції та ресурси для найбільш ефективного використання. Це може бути важливим для малого та середнього бізнесу, місцевих органів самоврядування та інших учасників туристичної галузі.

3. Підвищення конкурентоспроможності: Здатність підкреслити можливості розвитку допомагає підвищити конкурентоспроможність регіону в туристичній індустрії. Це може залучити увагу та інтерес як місцевих, так і іноземних туристів.

4. Створення сталого туризму: Розгляд можливостей в контексті сталого розвитку дозволяє врахувати екологічні, соціальні та економічні аспекти. Це сприяє створенню туристичної індустрії, яка не тільки приносить прибуток, але й зберігає природні та культурні ресурси для майбутніх поколінь.

5. Планування довгострокового розвитку: Врахування можливостей допомагає визначити напрямки довгострокового розвитку туризму, що є важливим для стабільності та росту регіональної економіки.

Висновок до розділу 2

Основними висновками розділу «Сучасний стан та тенденції розвитку сільського зеленого туризму в Мелітопольському регіоні» є наступне.

1. Проаналізовано природні, культурні та історичні багатства регіону: Мелітопольський регіон володіє унікальною природою, культурними пам'ятками та традиціями, що створює привабливе середовище для розвитку сільського зеленого туризму. В регіоні існує розвинена транспортна

інфраструктура, включаючи залізничні станції, автомобільні траси та інші. Середній рівень життя, доступність соціальних послуг та інфраструктура обслуговування туристів є важливими елементами для створення привабливого туристичного середовища. Природно-економічний потенціал включає розвинену та продуктивну сільську господарську сферу, що створює можливості для розвитку агротуризму та інших форм зеленого туризму. Інвестиційний потенціал регіону сприяє розвитку туристичної інфраструктури та покращенню якості обслуговування. Наявність історико-культурних пам'яток, природних резерватів та інших туристичних об'єктів є привабливими факторами для туристів у обох регіонах. Зростання кількості туристів у Мелітопольському регіоні свідчить про позитивні тенденції у розвитку туризму. Проте, для максимізації цього потенціалу, можуть бути важливі заходи щодо підвищення якості обслуговування, маркетингу та залучення інвестицій у туристичний сектор.

2. Аналіз сучасного стану сільського зеленого туризму надав підґрунтя до таких висновків. Визначено кількість та розміщення сільських господарств, готелів та інших туристичних об'єктів, а також виявлені зацікавлені громади та підприємці. Відзначається загальний зниження кількості обслугованих туристів протягом періоду з 2011 по 2015 рік. Починаючи з 2016 року, спостерігається позитивний тренд у зростанні, і кількість туристів зросла на 83% до 2019 року. Щорічно з 2011 по 2015 рік вартість туристичних путівок зменшувалася. З 2016 року спостерігається різке зростання, особливо в 2017 та 2019 роках, досягнувши приріст в 522% за період 2011-2019 років. Витрати на послуги сторонніх організацій зазнали коливань, але загалом виявили зменшення на 11% в 2019 році порівняно з 2011 роком. Спостерігається значне зростання доходу від надання туристичних послуг протягом усього періоду, досягаючи приросту в 323% в 2019 році порівняно з 2011 роком.

Дані свідчать про виклики та труднощі, з якими зіштовхується сектор розміщення у регіоні. Зниження кількості засобів розміщення та місць

пов'язане, можливо, з факторами, такими як економічні ускладнення, зміни в туристичних потоках та іншими обставинами. Потрібні подальші дослідження та стратегії для підтримки та вдосконалення туристичної інфраструктури регіону.

3. Проаналізовано проблеми та виклики. Виділено інфраструктурні недоліки, екологічні питання та збереження природи, а також наведено приклади труднощів у рекламі та маркетингу. Можна виділити такі основні проблеми, як відсутність чіткого розуміння потреб сучасних споживачів туристичних послуг, тобто недостатня адаптація до вимог та очікувань сучасного туриста може призвести до втрати конкурентоспроможності та незадовільна маркетингова робота щодо позиціонування садиб - відсутність ефективного маркетингу може призвести до низької популярності серед туристів.

Серед основних викликів я хочу виокремити відсутність стимулювання до розвитку (низька мотивація може призвести до відсутності ініціатив та інвестицій); небажання підвищувати кваліфікацію (брак навичок та навчання може впливати на якість обслуговування та конкурентоспроможність); низьке фінансування заходів, які проводяться за тематикою туризму (відсутність фінансування може обмежити впровадження інновацій та покращення сервісу).

Визначено можливості для розвитку та покращення діяльності суб'єктів господарювання туристичного бізнесу. Запропоновано співпрацю з місцевими громадами та підприємцями, залучення інвестицій та фінансової підтримки, а також збереження та популяризацію унікальних природних та культурних ресурсів.

РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В МЕЛІТОПОЛЬСЬКОМУ РЕГІОНІ

3.1 Стратегічні напрями розвитку сільського зеленого туризму в Мелітопольському регіоні

За оцінкою Всесвітньої туристичної організації ООН (ЮНВТО), внесок туризму до світового валового внутрішнього продукту з урахуванням непрямого ефекту становить 10 відсотків. Загальна кількість робочих місць, що прямо або опосередковано стосуються сфери туризму, становить 11 відсотків. У 2015 році частка міжнародних туристичних прибуттів збільшилася на 4,4 відсотка і становила 1184 млн. туристів.

Сфера туризму та курортів стає однією з основних галузей, що впливає на загальний стан і тенденції світової економіки.

Оскільки зазначена сфера пов'язана з діяльністю більш як 50 галузей, її розвиток сприяє зростанню рівня зайнятості, диверсифікації національної економіки, збереженню і розвитку культурного потенціалу, збереженню екологічно безпечного навколишнього природного середовища, а також підвищує рівень інноваційності національної економіки, сприяє гармонізації відносин між різними країнами і народами. Крім того, туризм є одним із засобів реалізації зовнішньої політики держави.

Загострення кризових явищ у сфері туризму та курортів свідчить про необхідність удосконалення державної політики у зазначеній сфері, пріоритетів і принципів її реалізації, повноважень і компетенцій суб'єктів туристичної діяльності, впровадження ефективних організаційно-правових, економічних, інформаційних механізмів розвитку сфери туризму та курортів як високорентабельної галузі національної економіки.

Незважаючи на ресурсну забезпеченість та безмежні потенційні туристичні можливості, Україна на даний час не має можливості конкурувати з розвинутими туристичними державами. Для раціонального і ефективного використання туристичних, природних, лікувальних та рекреаційних ресурсів України необхідно сформувати туристично-рекреаційний простір шляхом створення та забезпечення функціонування зон розвитку туризму та курортів і розробити, впровадити та запропонувати споживачеві конкуренто - спроможний національний туристичний продукт.

Єдиний шлях розв'язання системних проблем у сфері туризму та курортів — це стратегічно орієнтована державна політика, основним завданням якої є визначення туризму одним з основних пріоритетів держави, впровадження економіко-правових механізмів успішного ведення туристичного бізнесу, інвестиційних механізмів розвитку туристичної інфраструктури, інформаційно-маркетингових заходів з формування туристичного іміджу України.

Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року була схвалена Кабінетом Міністрів України. Цей документ було розроблено з метою створення умов для прискореного розвитку сфери туризму і курортів, перетворення її у високоефективну, інтегровану у світовий ринок галузь.

Основні напрямки Стратегії включають [65]:

- Забезпечення безпеки туристів
- Імплементация законодавства ЄС у сфері туризму
- Забезпечення комплексного розвитку територій
- Створення сприятливих умов для залучення інвестицій у розбудову туристичної інфраструктури
- Удосконалення системи професійної підготовки фахівців сфери туризму

- Формування та просування позитивного іміджу України, як країни привабливої для туризму

Стратегія передбачає, що до 2026 року в Україні [65]:

- Кількість іноземних туристів збільшиться у 2,5 рази
- Кількість внутрішніх туристів збільшиться в 5 разів
- Кількість робочих місць у сфері туризму збільшиться в 5 разів
- Наповнення бюджетів усіх рівнів від провадження туристичної діяльності збільшиться в 10 разів

Ця стратегія є важливим кроком у розвитку туризму та курортів в Україні, що спрямована на підвищення ефективності цієї галузі та її інтеграцію у світовий ринок.

Міжнародна практика показує, що розвиток сільського зеленого туризму у формі малого сімейного готельного бізнесу є основною соціально-економічною програмою переведення частини аграрного населення з виробничої сфери у сферу послуг. Його завдання – дати поштовх розвитку сільськогосподарських регіонів та їх населення шляхом організації нової специфічної галузі місцевого господарства. Окрім економічних, ця державна політика спрямована на соціальні та соціокультурні цілі: зупинити деградацію сільських територій, їх обезлюднення та наростання негативних соціальних явищ, зберегти та частково відтворити культурну спадщину, самобутність населення.

Актуальність розвитку сільського зеленого туризму в Україні визначається гострою необхідністю вирішення соціально-економічних проблем сучасного села. На даному етапі розвитку економіки та культури України держава проголошує туризм одним із пріоритетних і перспективних напрямків. Діючи в державі стандарти туристичної галузі цілком можуть створити сприятливі умови для розвитку та функціонування ефективного

цивілізованого ринку з надійними та різноманітними туристичними послугами. Проте підтримання високої якості туристичних послуг стало гострою проблемою у сфері сільського зеленого туризму в Україні [52].

Для Мелітопольського регіону розвиток туристичної діяльності є вагомим джерелом забезпечення економічного зростання, збільшення надходжень до місцевих та Державного бюджету України, що забезпечує підвищений рівень якості життя населення, є фактором зниження безробіття у регіоні та стабілізує економічне зростання.

Одним із перспективних видів туризму, який слід розвивати в регіоні, є сільський зелений туризм. Це пов'язано з достатньою кількістю ресурсів, які необхідні для розвитку цього виду туризму, а саме наявність сукупності природних і соціально-культурних комплексів та їх елементів, що сприяють задоволенню фізіологічних та соціальних потреб людини, відновленню її працездатності і які при сучасній та перспективній структурі рекреаційних потреб і техніко-економічних можливостях, можуть використовуватися для прямого й опосередкованого споживання та виробництва туристичного продукту у сільських районах Мелітопольського регіону.

Широкий спектр туристичних можливостей існує по всій сільській місцевості і продовжує зростати в міру того, як все більше число місцевих підприємців знаходять нові способи збуту раніше невикористаних місцевих ресурсів та пам'яток і приваблюють туристів в свої райони. Багато віддалених районів є ідеальними місцями для природного відпочинку, такого як полювання та риболовля, або для екотуризму, що дає можливість створити диверсифікований туристичний продукт для споживачів з різними цілями та можливостями. Це розширить ринки збуту новоствореного продукту, та принесе очікуваний дохід.

Для аналізу стратегії розвитку туризму в Мелітопольському районі важливо враховувати різні аспекти, такі як роль зеленого туризму в місцевому

економічному розвитку, вплив глобальних тенденцій на міжнародний туризм та потенціал смарт-спеціалізації в туристичній галузі. Крім того, аналіз має охоплювати виклики, спричинені пандемією COVID-19 та військовим діям на території Запорізької області. Також дослідження має вивчити соціально-екологічні аспекти розвитку екологічного туризму в регіоні.

Зелений туризм відіграє важливу роль у місцевому економічному розвитку. Для Мелітопольщини можна виділити такі ключові аспекти:

1. Джерело доходу: Зелений туризм може бути основним джерелом надходження до місцевого бюджету.
2. Відродження народних промислів: Це сприяє відродженню народних промислів та сімейних професій у мультикультурному районі.
3. Розвиток приватного господарства: Зелений туризм сприяє вдосконаленню умінь з ведення приватного господарства з використанням новітніх технологій, включаючи органічне землеробство.
4. Активізація підприємницького середовища: Зелений туризм сприяє активізації підприємницького середовища, що веде до зростання місцевого бюджету.
5. Поліпшення соціальної сфери: Зелений туризм сприяє поліпшенню функціонування соціальної сфери, санітарного стану, торгового, транспортного та побутового обслуговування, медичного сервісу в сільських поселеннях Мелітопольського району.
6. Охорона природи: Зелений туризм сприяє забезпеченню прямих фінансових вкладень для охорони природи.
7. Соціально-економічний розвиток: Зелений туризм має значний вплив на соціально-економічний розвиток регіону.

Таким чином, зелений туризм може бути стратегічним вектором економіки Мелітопольського регіону, що передбачає розвиток туристичної

діяльності як елемента диверсифікації економіки сільських муніципальних утворень.

Війна в Україні справила значний вплив на всі сфери життя, включаючи туризм. Зелений туризм, який розвивається в Мелітопольському районі, не є винятком. Військові дії можуть вплинути на розвиток зеленого туризму наступним чином:

- Зменшення туристичного потоку: Війна може призвести до зменшення кількості туристів, які відвідують регіон, через страх за свою безпеку;
- Пошкодження інфраструктури: Війна може призвести до пошкодження туристичної інфраструктури, що ускладнює проведення туристичної діяльності;
- Економічні наслідки: Війна може призвести до економічної нестабільності, що впливає на інвестиції в туризм і розвиток інфраструктури.

Однак, після завершення війни, зелений туризм може відіграти важливу роль у відновленні місцевої економіки. Це може включати в себе відродження народних промислів, поліпшення соціальної інфраструктури, залучення інвестицій для розвитку туристичної інфраструктури, і створення нових робочих місць.

Таким чином, незважаючи на війну, перспективи розвитку зеленого туризму в регіоні залишаються.

Розвиток сільського зеленого туризму в Мелітопольському регіоні може бути спрямований на реалізацію таких стратегічних напрямків:

Просування природної краси та екологічних ресурсів: Села та сільські райони розташовані в природних зонах з величезним потенціалом для екологічного туризму. Вони можуть пропонувати чисте повітря, живописні пейзажі, річки та озера, що приваблюють туристів, які шукають відпочинок в природному середовищі. Сприяти збереженню та відновленню природного

середовища регіону, підтримуючи чистоту повітря, води та землі. Розвивати екологічно чисті форми відпочинку, такі як еко-туризм та природний туризм.

Підтримка місцевої культури та традицій: Багатство історії та культури в сільських районах може стати привабливим для туристів, які цікавляться аутентичними традиціями, народними ремеслами та місцевою кулінарією. У Мелітопольському районі мешкають більше 100 національностей, тому треба заохочувати розвиток культурно-етнографічних ініціатив, таких як фестивалі народної культури, майстер-класи з народних ремесл та кулінарні події, які демонструють традиційну культуру та кухню регіону.

Створення туристичної інфраструктури: Розроблення туристичних маршрутів, об'єктів розміщення та розваг у сільських районах, таких як готелі, садиби, кемпінги, велосипедні та піших маршрути.

Розвиток сільськогосподарського туризму: Залучення туристів до участі в сільськогосподарських роботах, екскурсій на ферми, садиби та інші аграрні підприємства для ознайомлення з різноманіттям місцевого сільськогосподарського виробництва. Туристи можуть бути зацікавлені в участі в сільськогосподарських роботах, таких як збирання врожаю, вигул тварин або вирощування овочів та фруктів. Це може стимулювати розвиток місцевого сільськогосподарського сектора.

Реклама та маркетинг: Проведення активної рекламної кампанії для просування сільського зеленого туризму як привабливої альтернативи туристичним напрямкам в містах та курортах.

Партнерство та співпраця: Співпраця з місцевими органами влади, громадськими організаціями, підприємствами та місцевим населенням для спільного розвитку і підтримки сільського зеленого туризму.

Ці стратегічні напрямки спрямовані на створення стійкої, різноманітної та привабливої туристичної пропозиції, яка враховує особливості та потреби Мелітопольського регіону.

У Мелітопольському регіоні можуть бути ефективними та популярними такі види туризму, як еко-тури - організація екскурсій до заповідних зон, лісів, гірських та водних об'єктів з використанням екологічно чистих транспортних засобів, таких як велосипеди, каяки або піші маршрути. Агротуризм - надання можливості туристам приєднатися до сільськогосподарських робіт, доглядати за тваринами, збирати врожаї та взяти участь у майстер-класах з виготовлення сільських продуктів. Сімейні відпочинок - організація родинних відпочинкових програм, що включають в себе розваги для всієї родини, від активних видів відпочинку до культурних та освітніх заходів. Екотуризм - відвідування екологічних ферм, еко-готелів та спа-центрів, які використовують екологічно чисті матеріали та стали піддаватися обробці. Гастрономічний туризм - організація кулінарних турів для дегустації місцевих страв, відвідування фермерських ринків та ресторанів з місцевою кухнею. Активний відпочинок - пропозиції для екстремальних видів відпочинку, таких як підйом на гірських велосипедах, піших походів, верхова їзда, альпінізм тощо.

Важливо створювати різноманітні та цікаві пропозиції, які задовольняють потреби та інтереси різних типів туристів, від природолюбів до екстремалів, щоб зробити послуги зеленого туризму ефективними та популярними.

Сільський зелений туризм пропонує широкий спектр послуг, спрямованих на задоволення потреб та інтересів туристів у сільських та природних місцях. Ось деякі типові послуги, які можуть бути надані в рамках цього виду туризму:

1. Проживання в агро-готелях та сільських садибах: Надання комфортного проживання в сільських будинках або садибах, де туристи можуть насолоджуватися атмосферою сільського життя.

2. Екскурсії та піші прогулянки: Організація екскурсій до цікавих місць в сільській місцевості, включаючи відвідування місцевих ферм, музеїв, лісів, гір та річок.
3. Агroeкскурсії: Участь у сільськогосподарських роботах, від годівлі тварин до збирання врожаїв, з метою поглиблення знань про сільське господарство.
4. Кулінарні майстер-класи: Навчання приготуванню страв з місцевих продуктів під керівництвом місцевих жителів.
5. Спортивні та розважальні заходи: Організація спортивних заходів, таких як велосипедні тури, верхова їзда, риболовля, а також фестивалів, виставок та музичних заходів.
6. Спа-та та відпочинок: Надання послуги спа та в сільському спа-центрі або можливість відпочинку на природі в спеціально обладнаних місцях.
7. Пізнавальні тури: Екскурсії до історичних та культурних пам'яток, а також участь у майстер-класах з традиційних ремесел та мистецтва.

Ці послуги можуть бути поєднані для створення різноманітних туристичних пакетів, що задовольняють потреби та інтереси різних категорій туристів.

Виходячи з вищесказаної інформації, пропонуємо заходи щодо подальшого розвитку сільського зеленого туризму в сільських територіях Мелітопольського регіону:

– розробка і затвердження стратегії розвитку сільського зеленого туризму в регіоні є наразі важливим керівним кроком для стимулювання внутрішнього туристичного потоку та просування природних і культурних ресурсів сільських територій регіону.;

– розробка та ухвалення програм розвитку регіону як туристичного напрямку, спрямованих на створення та просування туристичного продукту

сільського зеленого туризму, відбувається з метою відтворення та популяризації унікальних особливостей території;

– розробка та схвалення стратегії збалансування транспортного руху з метою поліпшення доступності до усіх розвинених туристичних районів області;

– розробити та розповсюдити ефективну інформаційну підтримку для розвитку сільського зеленого туризму у регіоні шляхом створення регіональних центрів туризму;

– проводити регулярні тренінги та семінари з туристичної тематики для власників сільських садиб та інших об'єктів сільського зеленого туризму з метою підвищення їх кваліфікації у сфері надання туристичних послуг;

– Застосувати інновації шляхом створення єдиної бази даних для замовлення туристичних послуг сільського зеленого туризму, резервування та бронювання місць у сільських садибах, що сприятиме зрозумілій та прозорій взаємодії між споживачами та постачальниками послуг;

– необхідно здійснити обов'язкову реєстрацію господарської діяльності в сфері сільського зеленого туризму, включаючи категоризацію сільських садиб.

У наступному підрозділі нами буде розроблено сільський зелений тур вихідного дня у Мелітопольському районі.

3.2 Розробка сільського зеленого туру вихідного дня у Мелітопольському районі

Протягом останнього десятиліття сільський зелений туризм став популярним не лише за кордоном, а й у межах України. Поняття "сільський зелений туризм" охоплює відпочинок на сільських територіях з метою

відновлення здоров'я та вивчення історичної та культурної спадщини. З іншого боку, це також включає в себе різновид господарської діяльності сільських мешканців (господарів), які надають послуги для відпочивальників (туристів), такі як харчування, проживання та інші рекреаційні та туристичні послуги.

Зрозуміло, що сільським туризм про який йде мова називається так тому, що всі туристичні послуги в ньому вироблятимуться на території індивідуального сільського господарства. А чому він зелений? За прийнятою туристичною класифікацією зелений це екологічний. Тобто такий, який наближений до незайманої природи. В нашому випадку він наближається до екологічного. Та безперечно він більш екологічний чим відпочинок у самому комфортабельному готелі [57].

Отже, цей вид туризму повністю відповідає концепції екологічного туризму, який передбачає форми туризму, де основною мотивацією туристів є спостереження та взаємодія з природою, сприяючи її збереженню та збереженню культурної спадщини з мінімальним впливом на них.

Зелені маршрути, згідно з основними принципами їх організації, мають бути такими: екологічно орієнтованими; привабливими; доступними; змістовними; функціональними; багатоаспектними.

При створенні екологічних (зелених) маршрутів слід враховувати такі особливості:

1. Екологічний тур повинен обов'язково мати три складові: екоосвітню (наявність елементів екологічної освіти та просвіти), природоохоронну (реалізується у природозберігаючій поведінці групи на маршруті, застосування спеціальних еколого-туристських технологій мінімізації впливу на природне середовище), етнотолерантну (виявляється у повазі інтересів місцевих жителів).

2. Екологічний (зелений) маршрут має відповідати традиційним принципам екологічного туризму, а саме:

- екологічному, сутністю якого є визначення та гармонізація основних зв'язків в екотуристській системі (між туристами, туроператорами, природними ландшафтами, місцевою громадою);
- геоекологічному (конструктивно-географічному), що базується на природо-орієнтованому раціональному використанні, охороні та відтворенні природних ресурсів;
- екостабілізуючому, метою якого є недопущення та мінімізація збитків природному середовищу, що не порушують екологічної стійкості середовища;
- інтелектуально-освітньому, який передбачає спрямованість на масову екологічну освіту та виховання;
- соціально-етичному, що має на меті орієнтацію на формування екокультури та екоетики спілкування з природним середовищем;
- етноекологічному, який спирається на використання етнокультурного середовища, збереження та відтворення етнокультурних традицій, раціональне природокористування та охорону природи;
- економічно-розвиваючому, що полягає у спрямуванні на ефективний сталий розвиток тих регіонів, де він здійснюється, інвестуванні в охорону та відтворенні природного середовища.

3. Обов'язковими вимогами до екологічних турів є:

- відповідність принципам екологічного туризму;
- наявність мандрівників;
- забезпечення туристів проїзними документами в прямому й зворотному напрямках;
- організація харчування на маршруті й у місцях розміщення;
- наявність природних (а іноді й культурних) визначних місць;
- підготовка місць для відпочинку та розміщення груп туристів на нічліг у кожному пункті зупинки (якщо це потрібно);
- наявність обслуговуючого персоналу (керівників туристичних груп, інструкторів, екскурсоводів);

- ув'язка календарних строків, маршрутів подорожей і розкладу руху транспорту з перевізниками;
- розробка господарсько-фінансового плану та калькуляції вартості туристичних путівок з урахуванням умов укладених договорів і наданих послуг;
- підбір і підготовка кадрів, забезпечення їх необхідними методичними матеріалами та реквізитами.

4. Екотур повинен виконувати такі завдання:

- постійно, систематично і цілеспрямовано культивувати критерій рівноваги навколишнього природного середовища;
- гармонізувати відносини між природою, суспільством і економікою;
- орієнтувати турорганізації на збереження, відтворення і збільшення споживчої вартості природного середовища за рахунок виділення частини прибутків від туризму на вирішення пов'язаних із цим завдань;
- підкоряти короточасні інтереси отримання прибутку від туризму довгостроковим інтересам зберігання природи для майбутніх поколінь, примноження рекреаційно-туристських ресурсів, а також для подальшого розвитку туризму;
- формувати в туристів почуття особистої відповідальності за стан природи та її майбутнє, стверджуючи в їх свідомості приналежність до неї як її невід'ємної органічної частини.

Отже, програму або тур можна вважати екологічними, якщо:

- кваліфіковані гіді ведуть туристів до цікавих й екологічно сприятливих природних і культурних ландшафтів;
- програма туру передбачає відвідування навчальних екологічних стежок, природознавчих, краєзнавчих музеїв, екотехнологічних господарств та ознайомлення з місцевими екологічними проблемами;

- програма туру передбачає ознайомлення із суто природними об'єктами й незайманою природою в поєднанні з вивченням традиційних, аборигенних форм природокористування;

- транспорт, яким користуються туристи, не завдає шкоди навколишньому середовищу;

- їжа туристів екологічно чиста й корисна, при цьому до раціону туристів включено місцеві продукти;

- туристи не залишають на маршруті сміття, а збирають його для подальшої екотехнологічної переробки [61].

У зв'язку з цим організатори екологічних турів віддають перевагу багаторазовим пакункам продуктів;

- привали, бівуаки й особливо вогнища влаштовують виключно в спеціально обладнаних місцях;

- збір грибів, ягід, квітів, лікарських рослин, будьяких природних сувенірів туристи проводять тільки в суворо відведених місцях і в певний час;

- з усіх видів полювання можливе тільки фотополювання (мисливські тури є антиекологічними);

- готелі, кемпінги чи притулки та колиби, у яких зупиняються туристи, розташовані так, що не порушують нормальний, екологічно сталий розвиток навколишнього ландшафту та не спотворюють його вигляд;

- готелі й кемпінги побудовано з екологічно нешкідливих матеріалів, стоки й викиди очищають, інші відходи утилізують;

- місцевих жителів залучають до туристичного бізнесу, вони отримують можливість розвивати традиційні форми господарства;

- туристи з повагою ставляться до місцевих культурних традицій, прагнуть вивчити та зрозуміти їх;

- туристи доступними їм способами беруть участь у вирішенні місцевих екологічних проблем;

- доходи від туру (їхня частина) залишаються в місцевому бюджеті [61].

Ми пропонує груповий (12 осіб) сільський зелений тур вихідного дня «Садиби Мелітопольщини». П'ять садиб, екскурсії, майстер класи із створення ляльок-мотанок та видобування меду, свіже повітря, смачне частування, національна ідентичність – все це буде в нашій поїздки!

Мета подорожі полягає в ознайомленні туристів з культурно-історичними та природними особливостями рідного краю, сприянні розвитку практичних і культурних навичок, а також формуванні почуття патріотизму та виховання основних аспектів сталого розвитку суспільства.

Мелітопольщина, як і багато інших регіонів в Україні, має розмаїтий і цінний культурно-історичний спадок, який зберігається в різноманітних пам'ятках, традиціях та архітектурних ансамблях. В регіоні зберігаються унікальні традиції та фольклор, які передаються з покоління в покоління. Це включає в себе народні обряди, свята, національні звичаї, місцеві легенди та інші аспекти культурної спадщини.

Наш район це місце, де різноманітні культури та традиції співіснують та взаємодіють між собою, утворюючи багатогранний культурний ландшафт. Це мультикультурне середовище відображається у різноманітних аспектах:

- Етнічний склад населення: В Мелітопольському районі проживає представники різних етнічних груп, таких як українці, болгари, татари, греки та інші. Ця різноманітність створює унікальну культурну атмосферу та сприяє взаєморозумінню та взаємоповаги між різними групами.
- Культурні заходи та фестивалі: Мелітопольщина активно організовує культурні заходи та фестивалі, які відображають багатство та різноманіття культурного спадку різних етнічних груп. Ці заходи сприяють обміну культурними досвідами та збереженню традицій.
- Кулінарна культура: У районі можна знайти ресторани та кафе, які пропонують страви різних кухонь, включаючи українську, грузинську,

татарську та інші кухні. Це дозволяє мешканцям та відвідувачам насолоджуватися різноманіттям кулінарних смаколиків.

У цілому, мультикультурне середовище відображається у всіх сферах життя регіону, від культурних подій до повсякденного спілкування, що робить його цікавим та привабливим місцем для проживання та відвідування.

Тур охоплює відвідування п'яти садиб, кожна з яких має свої особливості та індивідуальні підходи до гостинності. Так, садиба «Алея троянд», розташована неподалік від історико-археологічного заповідника «Кам'яна могила», садиба пропонує відпочинок у затишному будиночку, оформленому в українському стилі.

Садиба «Сосновський янтар» - знаходиться на території Старо-Бердянського лісництва. На її території є пасіка, господар займається бджільництвом, надає послуги апітерапії і пропонує сон на вуликах.

Садиба «Перлина степу» - поблизу садиби протікає дивовижна ріка нашого регіону – Молочна. Гостям садиби пропонують не тільки проживання, а також різні форми активного відпочинку.

Садиба «На хуторі» - знаходиться неподалік від Тихонівських ставків, біля річки та лісу. Господарі пропонують проживання в будинку та харчування екологічно чистими продуктами з власного городу.

Садиба «Гостини у Валентини», українська садиба, яка має всі умови для відпочинку: затишні альтанки, сауна, комфортні кімнати, майданчик для дітей, тенісний стіл, екологічно чисті овочі та фрукти. Господиня садиби, Валентина Андріївна, із задоволенням проведе для вас цікаві майстер класи народного промыслу.

Тривалість та дата туру: 1 день; 10 березня 2024 р.

Транспортне забезпечення туру включає в себе трансфер до місця старту подорожі із застосуванням комфортабельного автобуса, що належить турфірмі та розрахованого на 12 пасажирів. Усередині автобуса доступний безкоштовний Wi-Fi та надається питна вода у пляшках.

Програма туру наведена у табл. 3.2.1

Таблиця 3.2.1

Програма туру «Садиби Мелітопольщини» [власна розробка автора]

День/дата	Час	Заходи
1 день 10.03.2024 р.	09:00	Збір групи у м. Мелітополь на пл. Перемоги
	10:00- 11:30	Відвідування садиби «Сосновський янтар»: - урочиста зустріч гостей садиби; - екскурсія по садибі - чаювання з продукцією із меду, яка була виготовлена у садибі - Вас очікує смачний травний чай з полей Мелітопольщини та смачні вироби із додаванням меду; - майстер-клас по добуванню меду – господар продемонструє механіку добування меду, дасть змогу Вам спробувати відчутти себе справжнім Бджільником; - дегустація меду – спробуйте 10 видів меду та оберіть найсмачніший для себе;
	11:30- 14:00	Відвідування садиби «Алея троянд» та історико-археологічного заповідника «Кам'яна могила» - урочиста зустріч гостей садиби; - екскурсія по садибі - смачний обід з продуктів власного виробництва - відвідування історико-археологічного заповідника «Кам'яна могила» - відвідайте унікальну пам'ятку, що не схожа на жоден інший об'єкт у світі. Вона давніша від Стоунхендж, єгипетських пірамід та зікратів Сходу. «Кам'яна могила» упродовж тисячоліть виконувала роль своєрідної Мекки для жерців Великого Степу, які залишили тут сакральні знаки своїх релігій.
	14:00- 15:30	Відвідування садиби «Перлина степу» - урочиста зустріч гостей садиби; - екскурсія по садибі -розваги на свіжому повітрі - конкурси, ігри, тир, перетягування каната, бої мішками; – фуршет;
	15:30- 17:30	Відвідування садиби «На хуторі» - урочиста зустріч гостей садиби; - екскурсія по садибі - ярмарка екологічно чистих овочів та фруктів, вирощених у садибі

		- прогулянка на конях по лісу
	17:30- 19:00	Відвідування садиби «Гостини у Валентини» - урочиста зустріч гостей садиби; - екскурсія по садибі; - майстер клас по створенню ляльок-мотанок – кожен зможе створити для себе оберіг; - смачна вечеря страв виготовлених на багатті.
	19:30	Повернення групи на площу Перемоги, м. Мелітополь.

Проведемо калькуляцію туру у таблиці 3.2.2

Таблиця 3.2.2

Калькуляція туру «Садиби Мелітопольщини»

№	Найменування витрат	Ціна, грн	Кількість	Розрахункова формула	Загальна сума, грн
1	Транспорт	1000	1	-	1000
2	Заробітна плата супроводжуючого	850	1	$V_z = \text{Денна ставка} * \text{Кількість днів роботи}$	850
3	Харчування	350	12	-	4200
4	Екскурсійне обслуговування	150	12		1800
5	Майстер-класи	250	12		3000
6	Накладні витрати	-	10%	$V_n = (п1 + п2 + п3 + п4 + п5) * 10\% / 100\%$	1085
7	Страховання туристів	50	12		600
8	Прибуток турфірми	-	20%	$Ціна = 20\%/100\% * (п1 + п2 + п3 + п4 + п5 + п6 + п7)$	2507
9	Загальна вартість туру	-	-	$V_{тз} = п1 + п2 + п3 + п4 + п5 + п6 + п7 + п8$	15042
10	Ціна путівки на 1 особу	-	-	$Ц_{п} = V_{тз} / \text{Кількість осіб}$	1253,5

Згідно даних табл. 3.2.2 ціна путівки на 1 особу – 1253,5 грн.

До вартості туру входить:

– проїзд на комфортабельному автобусі;

- екскурсія по садибам;
- майстер-клас з добування меду;
- майстер-клас з створення ляльки-мотанки;
- розважальна програма: конкурси, забави, танці та ін.;
- супровід;
- харчування (чаювання, обід, дегустація, вечеря).

Додатково оплачується:

- особисті витрати;
- продукти на ярмарці.

Для просування даного туру будуть використовуватися рекламних кампаній в Інтернеті, в тому числі через Google Ads, щоб залучити нових клієнтів та збільшити обіг туристичних послуг. Активна присутність в соціальних медіа для привертання уваги та комунікації з потенційними клієнтами. Також доцільним буде укладення угод з туристичними агентствами та онлайн-платформами для продажу пакетів турів та просування сільських зелених турів.

Окремим слід виділити взаємодію з місцевими громадами, розробка програм співпраці з місцевими громадами та організаціями для підтримки сільських туристичних ініціатив та залучення нових туристів.

Українське село має надзвичайно багату історико-архітектурну спадщину, культуру, самобутній побут, даровані природою мальовничі ландшафти, а також лікувально-рекреаційні ресурси. Наші села багаті індивідуальним житловим фондом та добрими і працьовитими людьми. Водночас гострою проблемою багатьох сіл є зростаючий надлишок робочої сили. Враховуючи відсутність капіталовкладень на створення нових робочих місць у сільській місцевості України, на загальнодержавному рівні більше

уваги варто приділяти тим галузям, які не потребують для свого розвитку великих коштів. До таких галузей належить сільський туризм, який давно практикується в Україні. Адже в селах з відповідною рекреаційною базою завжди було багато відпочиваючих.

Таким чином, впровадження сільських зелених турів в регіоні сприятиме збалансованому й сталому розвитку сільських місцевостей з урахуванням екологічних, соціальних та економічних аспектів, що в свою чергу підтримуватиме туристичну привабливість цих територій.

Висновок до розділу 3

Перспективним напрямком розвитку бізнесу у сільському зеленому туризмі є територія Мелітопольського району, в якому розташовано понад десяти зелених садиб, які гостинно запрошують туристів. У заміських будинках відпочиваючим пропонуються прогулянки по лону природи, а також різні види рекреації: наприклад, прогулянки верхи, майстер-класи народного промыслу, добування меду, активний відпочинок. Велика культурна та етнографічна спадщина лише покращує привабливість сільського зеленого туризму, завдяки тісного поєднання економічного потенціалу з унікальним природним та культурним потенціалом. Туристична галузь у Мелітопольському районі набуває все більшого значення для розвитку економіки та соціальної сфери. Розвиток туристичної та екскурсійної діяльності може стати важливим фактором підвищення рівня життя району, створення робочих місць, наповнення місцевого бюджетів, набуття авторитету регіону не лише на внутрішніх, але також на міжнародних ринках туризму.

Основною метою розробки зеленого туру полягає у створенні унікального та цікавого туристичного досвіду, спрямованого на ознайомлення туристів з природою, культурою, традиціями та специфікою сільських місцевостей. Основні аспекти цієї цілі включають:

- Збереження природного середовища: Створення туру, який підкреслює важливість збереження природи та екологічної рівноваги, сприяючи усвідомленню туристами значення бережливого ставлення до навколишнього середовища.
- Пізнання культурних та історичних цінностей: Представлення туристам унікальних аспектів культури та історії регіону, включаючи традиції, ремесла, архітектуру та специфіку сільського життя.
- Розвиток місцевої економіки та спільнот: Залучення туристів сприяє розвитку місцевої економіки через підтримку місцевих підприємств, ремесел та сільських господарств, що сприяє створенню робочих місць та підвищенню доходів місцевих жителів.
- Стимулювання туризму та популяризація регіону: Розробка привабливих та інноваційних турів сприяє збільшенню потоку туристів в регіоні, що допомагає підняти його туристичний профіль та привернути нових відвідувачів.

Отже, ціль розробки зеленого туру полягає у створенні стійкої та привабливої туристичної пропозиції, яка сприятиме розвитку регіону, задоволенню потреб туристів та збереженню його природних та культурних цінностей.

ВИСНОВКИ

1.1 Сільський зелений туризм, як перспективна галузь туризму, зазнає значного зростання як у світі, так і в Україні. Дослідження, проведене у рамках даного дипломного проекту, висвітлює різні аспекти цього виду туризму та його значення для сільських районів.

Аналіз теоретичних аспектів дозволив з'ясувати, що зелений туризм виступає не лише як засіб відпочинку, але й як засіб підтримки екологічності, збереження культурної спадщини та розвитку сільських територій.

Зелений туризм в Україні є перспективним напрямком розвитку, оскільки країна має значний потенціал у сфері екологічної та культурно-історичної спадщини. Однак для успішної реалізації зеленого туризму необхідно враховувати ряд факторів, таких як забезпечення екологічності, розвиток інфраструктури, підтримка місцевих ініціатив та створення сприятливих умов для підприємницької діяльності.

1.2 Розвиток сільського зеленого туризму в Мелітопольському регіоні виявляється важливим і стратегічно значущим завданням, спрямованим на стимулювання економічного зростання, збереження культурної спадщини та підвищення якості життя місцевого населення. Дослідження в цьому проекті дозволило виявити потенціал туристичних ресурсів Мелітопольського регіону та визначити основні фактори, що впливають на розвиток цієї галузі.

Аналізуючи сучасний стан сільського зеленого туризму в регіоні, було виявлено його переваги та недоліки. Потенціал для розвитку сільського туризму в Мелітопольському регіоні полягає у його привабливих природних ландшафтах, культурній спадщині та гостинності місцевого населення. Однак, існують проблеми, такі як недостатня інфраструктура, низький рівень обізнаності про сільські туристичні об'єкти та недостатність маркетингових стратегій.

Урізноманітнення туристичних пропозицій та підвищення якості послуг є також ключовими факторами у залученні та утриманні туристів. Тому важливо надавати належну увагу розвитку інфраструктури, підвищенню кваліфікації персоналу та забезпеченню сталого управління природними та культурними ресурсами.

1.3 У роботі були розглянуті різноманітні методичні інструменти та підходи для аналізу та оцінки туристичних продуктів у контексті зеленого туризму. Застосування комплексного підходу до аналізу дозволило зрозуміти структуру туристичних продуктів зеленого туризму, визначити їхні основні характеристики та вплив на розвиток сільських територій. Використання аналізу тенденцій та прогнозування розвитку туристичних продуктів дало змогу виявити потенційні можливості для розвитку нових туристичних маршрутів та покращення існуючих.

За допомогою аналізу ринкових тенденцій, досвіду інших країн та вивчення потенціалу сільських місцевостей в Україні, було виявлено, що сільський зелений туризм відкриває широкі можливості для розвитку територій, підвищення рівня життя місцевого населення та збереження природно-культурної спадщини.

Проаналізувавши чинники, які впливають на розвиток сільського зеленого туризму, було визначено, що важливими складовими є підтримка держави, розвиток інфраструктури, наявність рекламних та інформаційних ресурсів, а також активна участь місцевої громади.

2.1 Було проведено комплексний аналіз природних та економічних ресурсів регіону з метою визначення їхнього впливу на розвиток туризму. Виявлено значний потенціал природних ресурсів, таких як пейзажі, природні заповідники, водні ресурси, що робить регіон привабливим для екологічного та активного відпочинку. Ці природні багатства становлять основу для

розвитку туристичних маршрутів та сприяють розвитку сільського зеленого туризму.

Аналіз економічного потенціалу регіону дозволив виявити можливості для створення туристичних послуг та інфраструктури, спрямованих на задоволення потреб сучасного туриста. Зокрема, розвиток гостинності, сільського господарства та різноманітних майстерень може сприяти розвитку сільського зеленого туризму та залученню інвестицій.

Дослідження підкреслюють важливість розуміння та використання природно-економічного потенціалу Запорізького краю та Мелітопольщини для стимулювання розвитку сільського зеленого туризму. Розробка та впровадження стратегій, спрямованих на оптимальне використання цих ресурсів, може сприяти стабільному та сталому розвитку туристичного сектора в регіоні.

2.2 Було проведено великий аналіз показників туристичної діяльності в Запорізькій області. Цей аналіз показав існування значного інтересу до природних, культурних та історичних атракцій області. Це створює певні перспективи для розвитку різноманітних туристичних маршрутів та програм.

Враховуючи зростаючий інтерес до екологічного туризму, важливо зберігати та ефективно використовувати природні ресурси області, сприяючи сталому розвитку туристичної галузі.

Аналіз сучасного стану сільського зеленого туризму створив передумови для таких висновків. Було встановлено кількість та розташування сільських господарств, готелів та інших об'єктів туризму, а також виявлено зацікавлених громад та підприємців.

2.3 Були проаналізовані проблеми та виклики, що виникають у контексті сільського зеленого туризму. Виділено недоліки в інфраструктурі, екологічні питання та збереження природи, а також зазначено приклади труднощів у проведенні рекламних та маркетингових заходів. Основними проблемами є

недостатня адаптація до потреб сучасних туристів, що може призвести до втрати конкурентоспроможності, та недостатня ефективність маркетингових стратегій, що впливає на популярність садиб серед відвідувачів.

3.1 У даному розділі було розглянуто ключові стратегічні напрями розвитку сільського зеленого туризму в Мелітопольському регіоні. Аналіз вказав на необхідність прийняття комплексу заходів для стимулювання розвитку сільського зеленого туризму в регіоні та покращення його конкурентоспроможності. Реалізація цих стратегічних напрямів сприятиме створенню стійкої туристичної індустрії в Мелітопольському регіоні, яка відповідатиме сучасним вимогам та сприятиме розвитку всього регіону.

3.2 У результаті дослідження було розроблено тур вихідного дня по садибам Мелітопольщини. Проект туру вихідного дня розроблено з урахуванням побажань та інтересів туристів, а також з метою популяризації культурно-історичної спадщини району та підтримки місцевих підприємців. Він включає в себе відвідування різноманітних садиб, архітектурних пам'яток та інших цікавих місць, що дозволить туристам отримати повний обсяг вражень від подорожі.

Реалізація проекту туру вихідного дня може сприяти розвитку туристичної індустрії в регіоні, збільшенню числа відвідувачів та підвищенню доходів місцевих підприємців. Окрім того, цей проект сприятиме збереженню та пропаганді культурно-історичної спадщини району, що є важливим аспектом його подальшого розвитку.

Таким чином, розробка туру вихідного дня по садибам Мелітопольського району має стратегічне значення для розвитку туризму в регіоні та сприятиме виведенню його на новий рівень конкурентоспроможності.

У цілому, дослідження сільського зеленого туризму підтверджує його важливість як інструменту сталого розвитку сільських місцевостей та

сприяння збереженню природно-культурної спадщини Мелітопольського району.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Bahrij, M. V. (2014), “Improvement of state regulation of tourist attractiveness of rural territories”, *Ahrosvit*, vol.14, pp. 69-72.
2. Haba, M. I. (2016), “Rural green tourism is a promising form of tourism for reforming Ukraine's economy”, *Intelekt XXI*, vol.2, pp. 88-94.
3. Kyfiak, V.F. (2005), *Orhanizatsiia turystychnoi diial'nosti v Ukraini* [Organization of tourism activity in Ukraine], Zelena Bukovyna, Chernivtsi,
4. Антонов О. І. Проблеми і ризики становлення і розвитку малого підприємництва у сільському зеленому туризмі та шляхи їх подолання / О. І. Антонов, Я. А. Плевако *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2022. № 1. С. 17–23.
5. Буковинська М. П. Соціальний аудит в оцінці корпоративної соціальної відповідальності / М. П. Буковинська, Р. А. Пономаренко // *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. – 2015. – Т. 21, № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2015_21_4_5
6. Булах Т. М. Сільський туризм як перспективний напрям для соціально-економічного розвитку села / Т. М. Булах // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2010. – № 11. – С. 143–147.
7. Вахович І.М., Матвійчук Л.Ю, Смаль Б.А.. Розвиток індустрії гостинності в сучасних умовах: тенденції та заходи посилення конкурентних переваг. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 2021. 6(41), 494– 502
8. Габа М. І. Сільський зелений туризм – перспективний вид туризму для реформування економіки України / М. І. Габа // *Інтелект XXI*. – 2016. – № 2. – С. 88-94.
9. Гварліані Т. Є. Сільський та аграрний туризм як специфічні види туризму Т.Є. Гварліані, О.М. Бородін// *TERRAECONOMICUS*. 2021. 9 Т. № 4. С. 61-65

10. Герасименко В. Г., Нездоймінов С. Г. Аграрний туризм як вид підприємництва: монографія. Одеса: Пальміра, 2011. 178 с.
11. Голінач Л.І. Сутність соціального аудиту в процесі утвердження соціальної відповідальності бізнесу. Економічний аналіз. 2014. № 2. С. 113-118.
12. Головне управління статистики у Запорізькій області / Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua>.
13. Горшкова Л. О. Розвиток сільського «зеленого» туризму як складової частини туристичного комплексу / Л. О. Горшкова // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. – 2020. – Т. 31 (70). – № 1. – С. 115-120.
14. Гоцелюк А. Ю. Сільський зелений туризм – пріоритетний напрям диверсифікації економіки сільських територій Миколаївської області. Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету, 2014. №2. Т. 2. С. 174–177.
15. Дармостук Д. Г. Тенденції розвитку зеленого туризму в Україні / Д. Г. Дармостук // Теорія та практика державного управління. – 2017. – Вип. 2. – С. 138-144 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-2/doc/3/04.pdf>
16. Дейнега, О. В. Перспективи сільського зеленого туризму у підвищенні конкурентоспроможності країни та регіону / О. В. Дейнега, А. Б. Почтовюк Зб. тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи розвитку сільського та екологічного туризму в Україні» Березне, 2016. С.156–158.
17. Демко В. С. Зелений туризм в системі економічного розвитку сільських територій України: дис. ... доктор філософії з економіки: 051 / В. С. Демко. – Мелітополь, 2021. – 268 с.
18. Державна агенція розвитку туризму. Статистика буде: дані щодо сплати туристичного збору по областях за 2020 рік. [Електронний ресурс]. –

- Режим доступу: <https://www.tourism.gov.ua/blog/statistika-bude-dani-shchodosplati-turistichnogo-zboru-za-2020-rik>
19. Дешевенко Л. П. Сільський зелений туризм – складова економічної системи держави / Д. Г. Дармострук // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. – 2015. – № 2. – С. 41–49
  20. Джерело: <https://hub.kyivstar.ua/articles/marketyngovi-doslidzhennya-dlya-biznesu-vydy-metody-dzherela-danyh>
  21. Дідик Н. В. Розвиток зеленого туризму – пріоритетне завдання для України Н. В. Дідик, О. В. Варшава Економіка і суспільство. 2017. № 9. С. 763- 767.
  22. Жаліло, Я.А., Ковалівська, С.В., Филипенко, А.О., Химинець, В.В., Головка, А.А.. Щодо розвитку туризму в Україні в умовах підвищених епідемічних ризиків. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. 2019. Київ. 29 с.
  23. Закон України «Про туризм» редакція від 11 лютого 2015 року №124-VIII Відомості Верховної Ради України (ВВР) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.
  24. Зелений туризм. Як відкрити зелену садибу. Методичний посібник на допомогу клубним працівникам та представникам туристичної галузі/«ДОНМЦК»; [укладач. Лимаренко В.М. Гладков Ю.О.] – Краматорськ, 2020 – 32 с
  25. Івашина Л. Роль об'єднаних територіальних громад у розвитку сільського зеленого туризму. Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. 2017. Вип. 3(34). С. 143–148.
  26. Історико-археологічний заповідник «Кам'яна могила» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/1901_the-kamiana-mohyla-history-and-archeology-reserve.htm

- 27.Казьміна Є. Б. Розвиток послуг сільського туризму в регіонах українських Є.Б. Казьміна Автореф.дисс. наук. до. н. К, 2012. 24 с
- 28.Коллективні засоби розміщення в Україні в 2020. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/tyr/kol_zas_ukr/kol_zas_rozm_20_20_u.htm
- 29.Кудла Н. Є. Сільський туризм: основи підприємництва та гостинності: навч. посіб. Київ: Центр учб. л-ри, 2015. 152 с.
- 30.Кузик С.П., Рутинський М.Й., Кузик П.С. Соціально-економічне значення сільського зеленого туризму в контексті сучасних пріоритетів розвитку сільських територій України. Все о туризме – туристическая библиотека: сайт. 2018. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/kuzyk.htm (дата звернення: 20.10.2022).
- 31.Купріянич І. П. Фактори впливу на розвиток сільського зеленого туризму як малого підприємництва в Україні / І. П. Купріянич, А. Й. Дорош, В. А. Салюта // Економіка природокористування і сталий розвиток. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2019. – № 6 (25). – С. 100-106.
- 32.Кучай О. В. Перспективи сільського зеленого туризму в Україні та його роль у розвитку сільських територій. Вісник Хмельницького національного університету. Хмельницький, 2016. С. 236-244.
- 33.Литвин І.В., Нек М.О. Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в регіоні. Регіональна економіка. 2018, № 2. С. 81–88.
- 34.Марченко О. А. Сучасна оцінка регіональної структури туристичного потенціалу Запорізької області / О. А. Марченко // Бізнес-навігатор. Науково-виробничий журнал. – 2015. – № 2 (37). – С. 151-157 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bnav_2015_1_29.
- 35.Марченко О. А. Сучасна оцінка ресурсного потенціалу туристичної галузі Запорізької області / О. А. Марченко // Бізнес-навігатор. Наукововиробничий журнал. – 2016. – №1 (38). – С. 134-140

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://business-navigator.ks.ua/journals/2016/38_2016/26.pdf
- 36.Маховка В. Сільський (зелений) туризм як напрям розвитку сільських територій у Полтавській області / В. Маховка // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2014. – Вип. 19 (2). – С. 130-140.
- 37.Мезенцева І. В. Інвестиційне забезпечення розвитку сільського зеленого туризму в регіоні / І. В. Мезенцева // Економічні науки. Серія: Регіональна економіка. – 2017. – Вип. 14. – С. 201–207. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnre_2017_14_22
- 38.Мельниченко О. А., Шведун В. О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні: монографія. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2017. 153 с.
- 39.Міністерство інфраструктури України / Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/content/informaciya-pro-vodniy-transport-ukraini.html>
- 40.Нездоймінов С. Г. Соціально-економічні передумови формування територіальної мережі агротуризму / С. Г. Нездоймінов, Н. М. Андрєєва. Економічний вісник Донбасу. 2018. № 3 (33). С. 110 –114.
- 41.Нестеренко О.О. Індикатори оцінки рівня сталого розвитку та їх вплив на показники інтегрованої звітності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип. 15. Ч. 2. С. 44–50. URL: http://www.visnykeconom.uzhnu.uz.ua/archive/15_2_2017ua/11.pdf (дата звернення: 27.05.2020).
- 42.Орел А. М. Зелений туризм в контексті сталого сільського розвитку Український журнал прикладної економіки. 2018. Т. 3, № 4. С. 47-53.
- 43.Павлюк С. І. Перспективи розвитку зеленого туризму для регіонального туристичного ринку Modern economics. 2021. № 26. С. 121-128
- 44.Палюх В. В. Державне регулювання зеленого туризму в Україні: монографія / В. В. Палюх, Н. С. Грабар, С. В. Порока. – Харків : НУЦЗУ, 2021. – 202 с.

45. Пап В. В. Сільський зелений туризм як пріоритетний напрям розвитку сільських територій України. Агросвіт №18. 2015. С. 17–22. Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/18_2015/4.pdf
46. Паш В. В. Сільський зелений туризм як пріоритетний напрям розвитку сільських територій України Агросвіт. 2015. № 18. С. 17-22.
47. Печенюк А. П. Формування стратегії розвитку сільського зеленого туризму: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / А. П. Печенюк. – Кам'янецьПодільський, 2018. – 225 с
48. Пітюлич, М.М. Особливості функціонування сільського туризму в Україні та досвід європейських країн / М.М. Пітюлич, І.І. Михайлюк // Науковий вісник Ужгородського університету. 2011. Серія «Економіка». Спецвипуск 33. Частина 3. С. 154-158.
49. Про сільський зелений туризм: Закон України / Проект Закону України від 12.04.2007 р. № 3467 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=30022
50. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.
51. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Запорізькій області у 2016 році / Запорізька обласна державна адміністрація Департамент екології та природних ресурсів. – Запоріжжя, 2017. – 323 с
52. Рихлицька Х.М. Розвиток підприємств сільського зеленого туризму в контексті кластерного підходу: автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Київ, 2018. 21 с.
53. Романова А. А. Наслідки та виклики введення безвізового режиму з ЄС для туристичної індустрії України / А. А. Романова // Економіка і організація управління. – 2017. – № 2 (26). – С. 82–89.; . Самко О.О.

- Оцінка туристичного потенціалу регіону та рівня його використання. Економічні науки. Серія регіональна економіка» зб. наук. пр. – 2010. – Вип.7 (27). – Ч.4. – С. 129-134.
- 54.Россоха В., Плотніков М. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації управління: стан, проблеми, перспективи. Економічний дискурс. 2018. Вип. 4. С. 41-53.
- 55.Самко О. О. Оцінка туристичного потенціалу регіону та рівня його використання Економічні науки. Серія регіональна економіка» зб.наук.пр. Вип. 7(27). Ч. 4. Луцьк, 2020. С. 129–134.
- 56.Самойленко Т. Г. Ресурсний потенціал сталого економічного розвитку сільських територій / Т. Г. Самойленко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – 2015. – Вип. 15. – Ч. 3. – С. 39-42.
- 57.Сільський зелений туризм: від А до Я / Упорядники: Н. М. Кравець, О. М. Кравець, А. Л. Шипко, – Херсон, 2010. – 52 с.
- 58.Сільський та екологічний туризм як фактор сталого розвитку території. Методичні рекомендації. Все про туризм. Туристична бібліотека. URL:http://tourlib.net/books_green/siet01.htm -
- 59.Смирнов І. Г. Визначення рівня конкурентоспроможності країн світу в туризмі: сучасні відходи . Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2015. № 5-6. С.37-49
- 60.Смирнов І.Г., Любіцева О.О. . Туристичний бізнес під час пандемії Covid19: світовий та український досвід. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. 2020 № 3(2). С. 196-207.
- 61.Сорокіна Г. О. Екологічний туризм : навч. посіб. / Г. О. Сорокіна ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т цмені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 206 с.
- 62.Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні URL: <https://www.greentour.com.ua/>

63. Степанов В. Ю. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи Актуальні проблеми державного управління. 2018. № 1(53). С. 1-5.
64. Стратегія розвитку міста Мелітополя на період до 2030 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tsatu.edu.ua/nauka/wp-content/uploads/sites/49/strategija-rozvytku-melitopolja-do-2030-roku.pdf>
65. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80/conv/print#n9>
66. Стренковська А.Ю. Євдокімова О.М. проблеми та перспективи розвитку зеленого туризму в Україні. Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка Випуск 38-2. 2019
67. Тищук І. В. Методичні підходи до оцінювання регіональних особливостей поширення сільського зеленого туризму в Україні / І. В. Тищук Вісник НУВГП. Економічні науки: зб. наук. праць. Рівне : НУВГП, 2016. Вип. 4(76). С. 136-143.
68. Туристичний барометр України URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/ntou-statistics-barometer-2020.pdf> (дата звернення: 28.10.2022).
69. Христенко Г. М. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми і перспективи розвитку / Г. М. Христенко // Ефективна економіка. – 2019. – № 9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7298>.
70. Черкашина, І., Адамюк, А. П., Пшеничних, Ю. А. Основи антикризового управління: вплив та шляхи подальшого розвитку міжнародного туризму в умовах пандемії // Вісник молодіжної науки. 2020. № 2 (24). С. 5
71. Язіна В. А. Сільський зелений туризм як основний інструмент створення успішного українського туристичного села / В. А. Язіна, В. О. Ткач, С. П. Кожушко // Причорноморські економічні студії. - 2018. – Вип. 29 (2). – С. 37-41.

72. Якуба К. І. Життєвий і трудовий потенціал сільського населення України. Теорія, методологія, практика. К.: ННЦ ІАЕ, 2017. 362 с

ДОДАТКИ

Додаток А

Міністерство ОСВІТИ І НАУКИ України
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ДМИТРА МОТОРНОГО

Факультет економіки та бізнесу
Кафедра «Економіки і бізнесу»
(назва кафедри)

Освітньо-професійна програма «Туризм»
 Галузь знань 24 Сфера обслуговування
 Спеціальність 242 Туризм
 Спеціалізація (за наявності) _____

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної
 програми

_____ Ірина КОЛОКОЛЬЧИКОВА

(підпис) *(ім'я та прізвище)*

«23» січня 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Лариса БОЛТЯНСЬКА

(підпис) *(ім'я та прізвище)*

«24» січня 2023 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
на підготовку кваліфікаційної роботи для здобувачів
ступеня вищої освіти «Магістр»

здобувача вищої освіти

Овескова Олександра

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи «Напрями розвитку сільського зеленого туризму у Мелітопольському регіоні»

керівник роботи _____ д.е.н., професор Ірина КОЛОКОЛЬЧИКОВА

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ректора університету від «30» грудня 2022 року №800-С

2. Строк подання кваліфікаційної роботи 18 лютого 2024 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: науково-теоретична література; статистичні дані України; статистичні дані області; статистична звітність суб'єкта господарювання

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

Вступ.

Розділ1. ТЕОРЕТИКО – МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Розділ2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ МЕЛІТОПОЛЬЩИНИ

Розділ3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В МЕЛІТОПОЛЬСЬКОМУ РЕГІОНІ

Висновки.

Список використаних джерел.

5. Перелік графічного матеріалу:

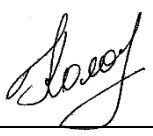

---

6. Дата видачі завдання «24» січня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів	Відмітка про виконання
1	Затвердження плану роботи	27.11.2023 р.	
2	Розділ 1 ТЕОРЕТИКО – МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	08.12.2023 р.	

3	Розділ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ МЕЛІТОПОЛЬЩИНИ	29.12.2023 р.	
4	Розділ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В МЕЛІТОПОЛЬСЬКОМУ РЕГІОНІ	29.01.2024 р.	
5	Висновки, список використаних джерел	15.02.2024 р.	
6	Перевірка на плагіат	18.02.2024 р.	

Здобувач вищої освіти

*(підпис)*Олександр ОВЕСКОВ*(ім'я та прізвище)*

Керівник кваліфікаційної роботи

*(підпис)*Ірина КОЛОКОЛЬЧИКОВА*(ім'я та прізвище)*